

Socialne funkcije zadružništva

(Konec.)

Zadružništvo je socialni pojav, in to v dveh pogledih. Prvič ga izzovejo socialne prilike, drugič pa tudi sam socialno reagira. V vsaki akciji pa je vključena tudi že funkcija, to je način, kako dotični reagira, odnosno na kakšnih področjih socialnega življenja prihaja njegovo dejstvovanje do izraza.

Funkcije zadružništva obsegajo veliko več socialnih področij, kakor bi se to na prvi pogled zdelo. Na tem mestu naj omenimo samo področje religije, morale, zakonodajstva, jezika, tehnike in seveda najvažnejše, to je ekonomsko ali gospodarsko področje. Poskušajmo na kratko osvetliti razmerje zadružništva do tu naštetih socialnih področij.

Nekoč je bilo celokupno socialno življenje obeleženo po religioznih obredih in pravilih. Še sedaj žive plemena, pri katerih tako stanje še nadalje traja. Vsakemu delu daje pravec religija in njena pravila. Sedaj se ta pravila nanašajo v veliki meri na delovanje socialnih skupin in na varstvo njihovih nemočnih članov. Zlasti krščanstvo je v tej smeri izzvalo pravo revolucijo. S to konstatacijo pa je ugotovljena tudi ozka vez med religijo in zadružništvom. Zadružništvo mora upoštevati religijo in sili do izvestnih obzirov do nje tudi one člane, ki niso baš naklonjeni religioznim pravilom.

Mnoga pravila religije so prešla pozneje na področje, ki ga imenujemo moralno. To področje vsebuje pravila, ki določajo, kako naj se uredi življenje med poedincem in med skupinami. Ta pravila se pa dotikajo najrazličnejših strani življenja v smislu procesa, skozi katerega hodijo socialne skupine. Ker je zadružništvo tudi stalni proces, ki hodi skozenj vsaka skupina, zato morajo tudi njegova pravila biti v zvezi z ostalimi, ki jih na moralnem področju ustvarjajo in upoštevajo posamezne druge socialne skupine. V socialnem procesu se sploh ne morejo oddvajati ena pravila od drugih, ker imajo vsa isti cilj: edinstvo in ohranitev skupine. Tako so pravila, ki so se polagoma ustvarjala radi zaščite slabotnih v skupini, morala vplivati tudi na ostale procese v skupini.

Na področju morale je združništvo direktno prispevalo k formulaciji izvestnih pravil. Ta pravila se nanašajo zlasti na odnose do tovariša, sodelavca, do bližnjega, ki zabranjujejo izvestno postopanje v medsebojnem sožitju, n. pr. laž, prevaro, krajo, podkupovanje itd.

Na področju zakonodajstva združništvu še ni uspelo, da bi se uveljavilo tako, kakor bi zaslužilo, čeprav dandanes ni skoro nobene kulturne države, ki bi mu osporavala, da si sme in more tudi po pravni poti zasigurati poseganje v socialno in gospodarsko življenje. Združništvu je sicer povsod priznано mesto v pravnem življenju, v katerem vrši svojo funkcijo. Vendar moramo konstatirati dejstvo, da še nimamo nobenega zakona, ki bi določeval, kaj je združništvo in kaj ni. Vsi odreja jo le pogoje, pod katerimi so posamezne vrste združnega dela nedopustne; nobeden pa točno ne pove, katero in kakšno združeno delo je v resnici združno. Priznati moramo celo, da niti združništvo samo kot znanstvena disciplina dela zakonodavcev ni olajšala. Večina njegovih teoretikov sama še ni našla istinitega izvora združništva, ne pozna njegovega razvoja, njegovih pogojev in posebnosti njegovega dejstvovanja, kar vse tvori njegovo znanstveno osnovo. Od tod toliko napačnih tolmačenj o združnem pokretu. Zato se dandanes združništvu pripisujejo tudi take funkcije, ki ne samo, da niso njegove, nego, ki mu celo nasprotujejo.

Vendar hodi združništvo po svojem odrejenem potu. Ono ne bo obstalo in bo pokazalo svojo pravo naravo. Znanje o njem se poglablja in se že kreta na svoji pravi osnovi. Z mnogo vseučiliških stolic se pobijajo pogrešni nazori, znanstvo si tudi glede združništva krči pot — združništvo se je povzpelo na višino socialnih ved, tudi v pravo in zakonodajstvu bo doseglo primeren položaj.

Celo v jezikoslovju se odražajo funkcije združništva. To je delo, ki ga vrše generacije skozi stoletja in stoletja. To je združeno delo, ki je ustvarilo vse jezike in jih stalno naprej ustvarja, dopolnjuje in oblikuje. Tudi združništvo je s svoje strani k temu delu prispevalo. Ono je vsak jezik obogatilo z novimi izrazi. Spomnimo se samo, kako je združništvo obogatilo baš naš jezik z novimi besedami in izrazi, ki so bili že pozabljeni, pa so na terenu združništva zopet ožive li!

Podobno kot glede jezika zasledimo funkcijo združništva tudi na ostalih področjih človeškega kulturnega udejstvovanja (n. pr. v estetiki), čeprav združništvo samo nima namena vplivati na teh področjih.

Ko govorimo o tehniki in združništvu, ne smemo razumeti pod izrazom tehnika samo to, kar se nanaša na tehnične izume in tvorbe v zadnjem stoletju. To bi bilo preozko pojmovanje. Tehnika ima tudi širši pomen. Govorimo lahko o tehniki sejanja, žetve, pri-

pravljanja jedi in pijače, o tehniki izdelave najprimitivnejšega orodja itd. Tudi v tem pogledu moramo priznati, da so bili vsi rezultati in uspehi delo skupnosti in ne delo poedincev. Socialne vede smatrajo dandanes tehniko, čelo ono, ki ji je mogoče poiskati individualnega avtorja, kot socialno tvorbo. Nikjer ne moremo trditi, da je kak poedinec ustvarjal popolnoma samostojno, tako rekoč neodvisno od okolice in družbe. Vidno je imel poznane ali nepoznane sodelavce. Tudi v onih primerih, v katerih govorimo o iznajditeljih v novejšem smislu besede, velja ta naša konstatcija. Nikdar ne smemo izgubiti z vida, da je prvi in največji tvorec vseh tekovin družba, oziroma sodelovanje v družbi.

Zadružništvo je posebna vrsta skupnega dela. Ono ima tudi svojo tehniko. Odlika njegove tehnike je v tem, da usmerja vse svoje delo tako, da pomaga svojim članom in da pri tem nobenemu drugemu ne škoduje. Svojo tehniko zadružništvo stalno spopolnjuje, kakor to pač življenjski pogoji zahtevajo.

Že iz tega se vidi, da je zadružništvo zelo razčlenjena akcija, ki v raznih okoliščinah zahteva razne metode in različne tehnične ukrepe — pri čemer se seveda ne sme izgubiti iz vida osnovni cilj in namen zadružnega udejstvovanja. Zato je zadružništvo veda, zato se ga je treba učiti. Naše socialno življenje vedno glasneje zahteva, da se okrepi po zadružništvu, čigar funkcije se povsod vedno bolj blagodejno uveljavljajo. Umljivo je, da se radi tega vedno bolj pojavljajo glasovi, da spada zadružništvo že davno kot učni predmet v šolo. Šola je najboljši tolmač in pospeševatelj tehnike vseh vrst. Šola pripravlja mlajše generacije za socialno koristno delo. Ona oživilja, kar so prejšnje generacije ustvarile, ona je posrednik med starim in novim svetom in prenaša tudi zadružno tehniko starih na mlade.

Najbolj vidne so funkcije zadružništva na področju gospodarskega življenja. Že v prvih časih, ko je človek živel še v tolpah, ko je bilo poglavitno njegovo stremljenje, da si najde hrano, je zaživel zadružni duh, se je pojavilo spoznanje, da je uspeh v skupnosti, v sodelovanju. Pa tudi pozneje, ko se je bil človek povzpел na višjo stopnjo kulture in si ustvaril organizirane socialne zajednice — države, je bil navezan na samopomoč, in to celo na področjih, ki spadajo dandanes k dolžnostim države. Najboljši primer za to nam nudi stari Kitaj, kjer je bila centralna vlada, pa tudi lokalna oblast vedno slabotna. Prebivalstvo si je moralo zasigurati samo varnost in mir. Samo se je moralo braniti pred sovražniki in elementarnimi nezgodami, samo je kopalo jarke, gradilo nasipe itd. Podobno sliko vidimo v starem Egiptu in Babilonu, kjer najdemo tudi

prve zemljedelske zadruge. V starem Rimu so se šibki ljudski sloji ščitili s posebnimi kolegi in raznimi profesionalnimi korporacijami.

Srednji vek je imel svoje metode za zaščito interesov nemočnih. Za te so skrbeli samostani ali poedini cerkveni očetje. Tu in tam je posegla vmes tudi država. Vendar so to le sporadični primeri. Le polagoma so se začeli prizadeti sami združevati in si z organiziranim sodelovanjem pomagati. To je bilo že podzvestno javljanje mednarodnega združnega gibanja, ki ga je povzročil v početku devetnajstega stoletja pojav velike industrije. Le-ta je v posameznih krajih nakupičila velike množice delavstva, ki ni imelo ničesar drugega kot svojo delovno silo. Z mezdo, ki so jo delavci za svoje delo prejeli, so se morali preživljati, oblačiti, preskrbeti si stanovanje, brigati se in misliti na starost. Nič ni bilo bolj naravnega, kakor preudarek, kako ta skromni zaslužek za vse te potrebe najbolje uporabiti. To pa je mogoče samo v skupnem delu z združenimi močmi. Tako se je rodilo naše moderno združništvo, našlo je svojo poglobitveno funkcijo v gospodarskem življenju. Pojavilo se je kot neizbežna socialna potreba in gospodarska nujnost.

Razvoj združništva je nato šel dalje. Za gospodarsko življenje ne prihaja v poštev samo potrošnja in primerne cene za vsakdanje potrebe; tudi proizvodnja teh potrebščin je važna. Tudi ta mora biti organizirana tako, da v posledici nima previsokih cen. To pa je zopet mogoče le, če je usmerjena po vidiku splošne koristi, ali z drugimi besedami, ako se iz nje izloči individualni profit, nezasluženi dobiček poedincev.

Tako si je združništvo privzelo novo funkcijo: ni organiziralo samo nakupovanja življenjskih potrebščin, nego je šlo še dalje; organiziralo je ob sodelovanju vseh prizadetih tudi proizvodnjo teh potrebščin in s tem osiguralo potrošaču znova znižanje cen.

Združništvo pa ne gre samo za tem, da gospodarsko ščiti male in slabotne. Združništvo se bori proti vsaki socialni krivici. Pravica na vseh poljih, to je njegov ideal!

Vse združne funkcije izražajo ta ideal, seveda, če združništvo ne hodi po krivih potih. Če pa se to dogaja, potem združne funkcije niso več združne.

**Člani, kupujte svoje potrebščine v zadrugi za gotovino!
To je v Vašem interesu in v interesu Vaše zadruge.**

Žene zadrugarke na delo!

Naše narodno obrambno delo stopa v novo fazo in zahteva poglobitve in razširitve, kakor nam jo narekuje današnji čas. Zato so sprejele ženske organizacije, ki sodelujejo pri ženskem meddruštvenem svetu za narodno obrambno delo, načrt sodelovanja žene pri obrambi države. Tudi naše Kolo se pridružuje temu predlogu, zato obveščamo tem potom svoje članice, da tudi druge žene-zadrugarke zainteresirajo za sodelovanje v smislu predlogov, ki jih vsebuje načrt.

Sodelovanje žen pri obrambi države.

Četudi državljani Jugoslavije ne žele vojne ter si tudi odgovorni činitelji prizadevajo, da bi ostala naša država v sedANJI vojni nevarna, zahteva vendar negotovost političnega položaja v Evropi, da smo pripravljeni na vse možnosti. Današnji način obrambe zahteva sodelovanje vsega prebivalstva, ki mora biti poučeno o položaju, kadar gre za njegovo usodo. Edino država, v kateri je oblast organizirala samoobrambo z najširšim sodelovanjem ljudstva, se bo uspešno branila. Samo tedaj se ljudstvo ne bo vdajalo malodušju, če bo samo sodelovalo pri vseh pripravah za samoobrambo.

Zato je v tem času zlasti pomembno sodelovanje žen, ki lahko v danih razmerah prav toliko koristijo skupnosti, kakor vojaki na bojišču.

V področje ženskega sodelovanja pri obrambi spada:

A. Delo v obrambni črti:

1. Nega bolnikov in ranjencev ter vsa pomožna dela v bolnišnicah, ambulantah ter stanicah za prvo pomoč.

2. Delo v zavetiščih pred plinskimi napadi ter pomoč žrtvam plinskih napadov.

3. Zaposlitev žen v kuhinjah vojašnic, bolnic in zavetišč kot gospodinje, kuharice in pomočnice.

4. Vzdrževanje lokalnega in medkrajevnega prometa (pri cestni železnici, avtobusih itd.).

5. Sodelovanje pri pomožnih odborih za prehrano prebivalstva, ki se naj ustanove v vseh mestnih okrajih ter vobče po vseh krajih države.

6. Izdelovanje obvez, šivanje perila, obleke in obutve za vojake in za civilno prebivalstvo.

7. Sodelovanje žen pri odborih za pobijanje špekulantstva z življenskimi potrebščinami.

B. Delo žen v odboru za organizacijo zaledja:

1. Sodelovanje pri evakuaciji mater z dojenčki in otroki v predšolski dobi.

2. Sodelovanje pri evakuaciji šoloobveznih otrok in sicer osnovne in srednje šole.

3. Organizacija samopomoči v emigraciji.

Za vsak okraj se določijo:

a) gospodinje, pomočnice, varuhinje otrok;

b) šivilje, ki bodo skrbele za obleko in perilo emigrantov;

c) zaščitne sestre za pomoč v boleznih in nezgodah;

č) odbor, ki bo skrbel za zaposlitev in namestitvev emigrantov.

C. Pri izvedbi tega programa sodelujejo:

1. Civilne in vojaške oblasti.

2. Uradništvo javnih socialnih institucij.

3. Predstavniki Rdečega križa.

4. Zastopnice ženskih organizacij ter ženskih odsekov mešanih organizacij.

Za vsako izmed zgoraj naštetih opravil naj se sestavi poseben odbor, pri katerem sodelujejo osebe, ki so po svoji zaposlitvi v javni službi ali po svojem privatnem delovanju sposobne za organizacijo posamezne vrste dela. Vsi ti odbori naj bodo združeni po svojih zastopnikih v **vrhovni narodno obrambni svet**.

Č. Delo ženskih organizacij za pritegnitev čim večjega števila žen k sodelovanju:

1. Iz vseh ženskih organizacij v posameznih krajih naj se sestavi poseben meddruštveni odbor, ki naj izda poziv na **vse žene**, naj se prijavijo k delu za samoobrambo prebivalstva.

2. Sestavi naj se seznam vseh delavoljnih žen z navedbo osebnih podatkov ter izjave, za katero delo ima prijavljenka sposobnost in veselje. (V dvojniku!)

3. Meddruštveni odbor se mora seznaniti z vsemi podrobnostmi obrambnega dela.

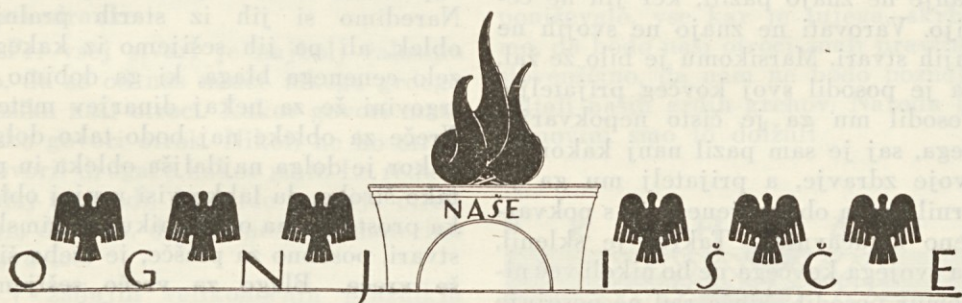
4. Meddruštveni odbor mora biti tako sestavljen, da vsak trenutek lahko stopi v akcijo ter mora izbrati izmed svoje srede osebo, ki je vedno na razpolago.

5. Odbor naj dviga moralo med prebivalstvom in pobija malodušje.

* * *

Dne 4. oktobra t. l. ob 20. uri je priredilo Kolo zadrugark času primerno predavanje: „Zaščita družin pred zračnimi napadi.“ Udeležilo se je 70 članic. Predavateljica gdč. Zlata Pirnatova, referent mestnega poglavarstva, nas je v jedrnatih obrisih seznanila, kako se je treba v primeru izbruha vojne zaščititi pred raznimi nevarnostmi. Kako potrebna so taka predavanja, je pokazala debata, ki se je razvila po predavanju. Neštetokrat povzroča največjo paniko človeška nevednost in nepripravljenost, kar je pa mogoče preprečiti s pravočasnim poukom. Pri debati je referent mestnega poglavarstva g. Turel pojasnil na slikah razne primere, kako se moramo in kako se ne smemo ravnati v raznih kritičnih situacijah ob sovražnih zračnih napadih. Ker so takšna predavanja važna in sedanjim razmeram nujno potrebna, bo dne 8. novembra t. l. ob 20. uri v glasbeni dvorani društva „Sloge“, Pražakova ul. 19, predaval mestni zdravnik dr. Franta Miss: „Kaj moramo vedeti o delovanju strupenih plinov na človeka?“ Po predavanju debata. K predavanju so vabljene vse žene zadrugarjev.

Želimo pa, da se tudi zadrugarji udeležijo tega predavanja.

KOVČEGI SO SE VRNILI S POTOVANJA.

Ko se vrnemo s potovanja, ali pa s počitnic, naj bo naša prva misel, da poskrbimo za kovčge. Čim smo jih izpraznili, jih moramo skrbno očistiti vseh madežev in drugih poškodb, ki so jih utrpeli med potjo. Oblečenim kovčgom je na potu marsikaj prihranjenega. Sicer pa oblačimo danes samo papirnate kovčge, usnjenih ali platnenih že kar ne več. Imamo ljudi, ki nikoli ne dovolijo, da bi se jim odstranile iz njihovih kovčgov različne etikete, ki so bile nalepljene nanje po

hotelih, v katerih so stanovali, ko so „križarili“ po svetu. Ponosni so na te etikete, ki dokazujejo domačim in tujim, kje so že vse bili. Če ta običaj dela veselje tudi nam, očistimo iz naših kovčgov samo madeže in pa etikete različnih garderob, pustimo pa v spomin „našim potomcem“ vse tiste etikete, ki so nam jih bili po svetu nalepili na kovčge!

Čim smo kovčge očistili vse nesnage, jih namažemo s kremo ali glicerinom. Belo kremo za čevlje lahko uporabimo za vse vrste kovčgov, za papirnate, platnene in usnjene. Ko je

krema suha, kovčeg osvetimo z mehko krpo. Če nam je bila na potu pokvarjena ključavnica, jo damo takoj popraviti, še preden smo kovčeg spravili. Očiščene kovčege dobro zavijemo, da ne pride do njih prah ali vlaga, in jih spravimo na čist in suh prostor, nikakor pa ne pod streho in ne med šaro!

Mnogo nas je, ki nimamo za lepe kovčege pravega smisla. Vseeno nam je, kaj potuje zraven nas! Naša zunanost, pa morda tudi naše vedenje ni v skladu z obrabljenim in umazanim kovčegom. Kdor je res fin, ta ima vse dobro, kar je z njim v zvezi. Pravijo, da je treba na potovanju samo pogledati kovčeg, pa že vemo, s kom imamo opraviti. Pa vendar imamo toliko ljudi, ki potujejo, pa nimajo niti lastnih kovčegov. Za vsako potrebo so pri sosedah ali prijateljih! Navadno si izposojujejo kovčege taki ljudje, ki nanje ne znajo paziti, ker jih ne cenijo. Varovati ne znajo ne svojih ne tujih stvari. Marsikomu je bilo že žal, da je posodil svoj kovčeg prijatelju. Posodil mu ga je čisto nepokvarjenega, saj je sam pazil nanj kakor na svoje zdravje, a prijatelj mu ga je vrnil vsega obdrgnjenega in s pokvarjeno ključavnico. Takrat je sklenil, da svojega kovčega ne bo nikoli več nikomur posodil. Nihče rad ne posojuje kovčegov. To storimo samo zato, ker se nočemo zameriti. Čudno pa je, da se nekaterim ljudem zdi nabava kovčega tako težka. Za vse imajo denar, samo za kovčeg, ki ga vedno rabijo v rodbini, pa ni nikoli denarja.

Kovčegi morajo biti pri hiši, manjši in večji, boljši in slabši. Če jih bomo znali pravilno varovati, nam bodo služili vse naše življenje. Prav tako kakor moramo paziti na njihovo zunanost, moramo tudi skrbeti, da jih nikoli ne preobremenimo s težo, ker je to najboljši prispevek k hitremu razdejanju kovčega! M.

VREČE ZA HRANJENJE BOLJŠIH OBLEK.

Prav tako kakor pospravimo spomladi vse zimske stvari, da nam ne delajo napotja in da se nam preko poletja ne kvarijo, pospravimo tudi naše poletne stvari, ko se nam približajo hladni jesenski in mrzli zimski dnevi. Ko odložimo poletne stvari, jih lepo operemo, očistimo vseh madežev, pokrpamo, če so potrebne, in jih pospravimo v kovčege, škatle ali pa v škrinjo. Lahke pralne obleke operemo, pa jih ne likamo, ker bi se po zgibih drugo leto začele prehitro trgati. Boljših svilenih oblek ne spravljamo v škatle, temveč jih pustimo viseti v omari. Ker pa bi se nam v teku dolge zime — saj jo imamo skoro sedem mesecev — v omari pokvarile, jih spravimo oprane ali drugače očiščene v nalašč zato pripravljene vreče iz tankega blaga. Te vreče si lahko napravimo same iz poljubnega blaga. Naredimo si jih iz starih pralnih oblek, ali pa jih sešijemo iz kakega zelo cenjenega blaga, ki ga dobimo v trgovini že za nekaj dinarjev meter. Vreče za obleke naj bodo tako dolge kakor je dolga najdaljša obleka in pa tako široke, da lahko visi v njej obleka prostorno na obešalniku. Za zimske stvari, posebno za plašče, je treba širše vreče. Blago za vrečo sešijemo tako, da je odprtina po dolgem na sredi obešalnika. Zgoraj jo sešijemo in pustimo na sredi le toliko nesešitega, da gre skozi kljukica obešalnika. Blago sešijemo od obešalnika navzdol kakih deset centimetrov, potem pa vrečo zapnemo s pokovčki. Pri zimskih stvarih, ki jih vse leto ne bomo rabili in se bojimo, da bi nam molji ne prišli zraven, pa tako vrečo, v katero smo morda spravili več stvari, povsod dobro sešijemo in natresemo v žepe še naftalina.

Take vreče so nam še posebno potrebne za naše lepše obleke, ki jih ne nosimo vsak dan. Posebno pa so pri-

poročljive za tiste vrste oblačil, ki so občutljive za prah, to so baržunaste in črne volnene stvari. Kadar obleko oblečemo, jo vzamemo iz vreče in snamemo z obešalnika. Ko jo spet spravimo, jo obesimo na obešalnik, v takem oblačniku v vrečo in obesimo nazaj v omaro. Za vsako boljše moško ali žensko obleko bi morali imeti take vreče.

SKRIBIMO, DA BODO NAŠI OTROCI LEPO GOVORILI.

Nikoli nas niso tuje spakedranke, ki se motovili po našem slovenskem jeziku, tako bolele, kakor danes. Tuje besede v našem jeziku so kakor plevel med zelenjavo, ki ga je treba izruvati. Naš jezik je dovolj bogat, da lahko z njim izrazimo najbolj preproste in najbolj učene misli. Preprosti ljudje po deželi govorijo dosti lepšo slovenščino kakor jo mi v mestu. Mi meščani pa se delamo važne in fine, če mešamo med slovenski jezik tuje spakedranke.

Pri vsej stvari je najbolj žalostno to, da se od nas nauče takega grdega jezika naši otroci. Kakor govori mati, tako govori otrok. Nikoli ne bo otrok govoril drugače kakor mati. Le redkokdaj se zgodi, da pride pozneje otrok sam do tega, da zavrne grdo materino govorico.

V zadnjih velikonočnih praznikih sem doživela tole: Mlada, lepo opravljena, na videz šolana in dobro situirana žena, je rekla svojemu petletnemu sinčku: „Dušan, mi daš tisto žavbco, ki je na oknu.“ Dušan: „Kaj boš pa to žavbco nucala, mama?“ Mati: „Žnabeljčke“ ti bom namazala, saj vidiš kako imaš vse razpokane.“ Beseda „žnabel“, nemško Schnabel (izg. šnabel), kljun, je prav gotovo najostudnejša beseda, s katero nadmeščajo nekateri ljudje našo lepo slovensko besedo „ustnice“. V Italiji je menda uvedena kazen za preklinjanje, pri nas bi jo morali uvesti za

pačenje jezika. Kmet meša med svoj jezik samo tuje besede: flaša, gvant, špamipet, žeseli, itd., šolan človek, ki pozna svoj lastni jezik bolj kot vsak tuji jezik, si pa tam sposodi kar cele stavke, da se izrazi bolj „učeno“ in učinkovito.

Mi Slovenci mešamo med naš jezik tuje besede-spakedranke, dočim tujci, ki živijo pri nas, ne marajo niti kupovati naših izdelkov. Pred nekaj dnevi sem bila priča, ko je neka gospa tuje narodnosti, ki živi pri nas in ki je njena rodbina pri nas obogatela, skoro ogorčeno zavrnila v trgovini igračko za svojega dveletnega otroka, ker je ta komad nosil jugoslovanski napis! Spričo takih žalostnih dogodkov je zadnji čas, da se zavemo in da začnemo boj proti vsiljenim tujim spakedrankam v našem lepem slovanskem jeziku. Slovenski jezik je slovanski jezik in mi smo člani največje družine na svetu. Govorimo čisti slovenski jezik, vrzimo ven vse, kar nas je poniževalo, vse kar je tujega, skrbimo, da bodo naši otroci znali pravilno slovenščino, da nam ne bodo pozneje očitali naših grdih grehov. Narodu in domovini smo to dolžni!

P R E H R A N A

PETERŠILJ, ČESEN IN ČEBULA V KUHINJI IN V ZDRAVSTVU.

Brez čebule, česna in peteršilja ne moremo dobro pripraviti skoro nobene mesne ali zelenjadne jedi. Žal, da mislimo pri uporabi teh rastlin samo na tisto njihovo vrednost, ki nam zboljša okus jedi, skoro nikoli pa ne na njihovo zdravilno vrednost, ki pa je našemu organizmu tako potrebna. Največ zdravilnih vrednosti imamo seveda samo v svežih rastlinah.

Peteršilj.

Splošno je znano, kako zdravilen je peteršilj. Toda ne tisti peteršilj, ki ga vsega precvremo in prežgemo na masti, temveč samo tisti, ki ga skuhamo ali použijemo v kateri koli obliki. Svež peteršilj bi lahko uživali v sleherni jedi. Kako dober je v koščkih kuhan krempir, če potresemo nanj nekoliko drobno zrezanega peteršilja, potem ko je že zabeljen! Angleži in Amerikanci si takega krompirja brez peteršilja sploh ne morejo misliti. Drobno zrezanega ga lahko kuhamo z vsako zelenjavo. Juham in mineštram ga lahko dodamo, ko so te že pripravljene. A najbolj se peteršilj obnese v solati. Drobno zrezanega mešamo z vsako zeleno solato, pa tudi med krompirjevo, peso, kislim fižolom in redkvico.

Peteršilj čisti ledvice, jetra in mehur, istočasno pa donáša tem organom potrebnih snovi, da se vzdrže zdravi. Pravijo, da je peteršilj posebno dober tudi za živce. Pri zobobolu in bolečinah v ušesih staremo sveži peteršilj z lesenim kladivom in ga vtaknemo v zobno votlino ali uho, pa nam bo kmalu bolje. Enako pripravljen peteršilj nam tudi olajša bolečine pri pikih žuželk. Voda kuhanega peteršilja pa je dobra proti pegam, če se z njo redno umivamo po trikrat na dan.

Čebula.

Čebula vsebuje dosti fosforja in je zato dobra za možgane in za spomin. Pravijo, da bi jo morali več sveže uživati ljudje, ki delajo duševno. Ocvrta in prežgana zgubi svojo pravo vrednost. Ocvrta čebula sicer pospešuje tek, a je težko prebavljiva in taka draži živce. Zato bi morali čebulo samo pariti na masti, ne pa je cvreti. Čebulo vržemo na vročo mast in kozico takoj pokrijemo, da se čebula v sopari skuha. Za marsikatero jed je taka čebula okusnejša kakor pa zaru-

menela. Svežo čebulo moremo uporabljati pri prav vsaki solati, zeleni ali drugačni. Skrbeti moramo samo, da je prav drobno sesekljana in najprvo pomešana z oljem, nato pa šele s kisom.

Čebula mora imeti več zdravilnih snovi kakor pa nam je znano, saj vemo, kako visoko starost doživijo nekateri ljudje na Balkanu, ki jedo surovo čebulo in česen. V Ameriki jedo čebulo kot zelenjavo; kuhajo jo v mleku in zabelijo z maslom. Vendar je ta čebula drugačna kakor naša, milejša je po okusu in vonju in lepa, čisto bela je. Pravijo, da vpliva čebula izvrstno na prebavo. Dobra prebava pa je podlaga našemu zdravju. Odcetek sveže ali kuhane čebule prežene otrokom gliste. Pri vodenici kuhamo enako količino čebule in rožmarina v vinu in uživamo to pijačo po žlicah večkrat na dan. Za izpiranje vnetih oči kuhamo čebulo na mleku in ocdetku dodamo žlico medu. Kapljico čebulnega soka na pik ose ali čebele nam ublaži bolečino.

Česen.

Česen so zanesli v naše dežele iz vzhoda. Kot najprirodnejše sredstvo proti različnim boleznim so ga uporabljali ljudje že tisočletja. Glede njega veljajo ista pravila kakor za čebulo: precvrti izgubi svojo zdravilno vrednost. Najbolj uspešno uporabljamo česen v solati. Profesorica neke visoke šole za gospodinjске vede v Chicagu pravi, če hočemo pripraviti posebno dobro solato, tedaj nadrgnimo s strtim česnom notranjo stran skledе, v kateri bomo solato servirali. Česen mora biti vedno dobro strt in pomešan najprvo z oljem, nato pa šele s kisom. Za vsako solato je najbolje, da naprej pripravimo v skledi mešanico olja, kisa, česna ali peteršilja, dobro umešamo, nato pa dodamo solato in premešamo dobro.

Česen čisti črevesje, odstranjuje iz telesa strupene snovi, ki so povzročiteljice tolikih bolezni. Česen je dober proti naduhi, srčnim boleznim, revmatizmu, proti poapnenju žil, visokemu krvnemu pritisku, tuberkulozi in je v začetku krvave griže naše najboljše zdravilo. Česen urejuje pravilno delovanje žolca. Prav temu malemu orga-

nu pripisujejo zdravniki veliko važnost.

Z zmernim uživanjem peteršilja, čebule in česna se bomo ubranili marsikateri bolezni in si podaljšali življenje. Prekomerno uživanje je pa prav tako škodljivo kakor vsaka druga reč.

Kri kot zdravilo

Ze stari narodi so pripisovali krvi čudodelno moč. V primerih bolezni so jo pili, rane in druge gnojne tvorbe pa so s krvjo oblivali. V srednjem veku, pa tudi še v zadnjih stoletjih so jo uporabljali pri „copernijah“ in ljubezenskih pijačah. Ljudožrci so verovali, da so z mesom in krvjo umorjenega človeka prenešene vanj tudi vse sile in moči njihove žrtve. V srednjem veku so se ljudje topli za kri usmrčenega grešnika in plačevali rablju zanjo velike vsote. Še celo proti koncu minulega stoletja so ljudje verovali, da je zločinčeva kri čudovito zdravilna, in so se drenjali okrog pozorišča smrti, da bi je kaj dobili.

S krvjo so imeli ljudje vedno dosti opravka. Slutili so, da ima kri v našem zdravju večjo vlogo kakor pa so mogli razumeti. Ker pa niso poznali sestavine krvi, so jo dostikrat smatrali tudi za povzročiteljico bolezni. Od tod puščanje krvi in nastavljanje pijavk. Z odvzemom krvi je marsikateri človek podlegel smrti. Moderna medicina se poslužuje odvzema krvi največkrat v primerih premočnega pritiska krvi na možgane. Tak postopek je dostikrat zelo umesten pri starih ljudeh, ki jim zaradi močno napredovane skleroze kri sili v glavo in se je bati, da jih zadene kap.

Kri kot zdravilo se uporablja danes v različnih preparatih iz živalske krvi in pa v prenosu iz enega človeka v drugega. Naravnost iz žil zdravega človeka, skozi majhen aparat se prevaja kri v žilo bolnega človeka. V primerih, ko ni mogoče imeti bolnika poleg zdra-

vega človeka, se kri najprej odvzame zdravemu človeku, pomeša z neko stvarjo, da se kri ne strdi ali drugače ne spremeni, in se vbrizgne v žilo bolnega človeka. Če se prenos ali vbrizganje izvrši pravočasno, ko človek še ni izkrvavel, je rešeno marsikatero življenje.

Pa ne samo v primeru krvavitve, ki lahko nastane iz ran, maternice, pljuč, želodca, strela itd., temveč za sleherno notranjo bolezen že danes prenašajo kri iz zdravega človeka v bolnega. V Ameriki zdravijo s prenosom krvi zastrupljenja, vnetja, pljučne bolezni, astmo, slabokrvnost, škrlatinko, nalezljive bolezni, operirane ljudi in rane, ki se slabo zdravijo.

Toda prenos krvi ni tako preprosta reč. Vsaka kri ni enaka. Zdravniki jo delijo v več skupin. Za transfuzijo je mogoče uporabiti le kri, ki pripada isti skupini kakor kri bolnega človeka. Je pa tudi krvna skupina, ki se lahko meša z vsako krvjo, ne da bi jo pokvarila. Kri, katere rdeča krvna telesca se začnejo skupaj lepiti, čim so pomešana s krvjo človeka, v katerega naj se prenese, ni dobra. Zlepljena krvna telesca lahko zamašijo žile. Poleg ustrežajoče krvne skupine mora biti darovalec krvi popolnoma zdrav, njegova kri mora biti bogata z rdečimi in belimi krvnimi telesci. Bela krvna telesca se borijo v organizmu proti uničujočim bakterijam, rdeča pa dražijo in pospešijo tvorbo lastnih krvnih telesc. Krvna telesca v naši krvi neprestano podlegajo in jih nadomeščajo nova. Znanstveniki trdijo, da živijo krvna telesca, ki jih je dobilo vase telo s transfuzijo, približno en mesec. Nekatere krvne skupine so redkejše, pa je zato težje hitro dobiti darovalca iste skupine. Bolnica ima stalno najete ljudi, ki prodajajo svojo kri in ki pripadajo različnim krvnim skupinam. Ti ljudje lahko živijo v svojih domovih, le javiti se morajo v bolnici, čim so pozvani. Odvzem krvi ne napravi zdravemu človeku nobene škode. Ob dobri hrani in počitku se moči kmalu povrnejo. H kateri krvni skupini pripada človek, v bolnici kaj hitro ugotovijo. Že par kapljic krvi, ki jo vzamejo na koncu prsta, v ta namen zadostuje.

Zanimivo je vedeti, da otroci istih staršev ne pripadajo isti krvni skupini.

Pa ne samo tuja, temveč tudi lastna kri učinkuje zdravilno, če jo nanovo vbrizgajo v telo. Vbrizgana kri draži krvna telesca, da živahneje delujejo in da se hitreje tvorijo nova telesca. V medicini igra važno vlogo tudi živalska kri. Uporabljajo jo za zdravljenje Basedowa in pa za okrepitev starih slabotnih in izčrpanih ljudi.

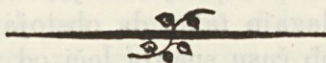
Naša kri vsebuje bela in rdeča krvna telesca. Bela krvna telesca služijo telesu za obrambo proti bakterijam. Čim stopijo v kri bakterije, že prihitijo na mesto bela krvna telesca in se spustijo v boj.

Kri človeka, ki je odporen proti boleznim, je bogata z belimi krvnimi telesci, človek pa, ki se ga prime vsaka bolezen, jih ima malo v krvi. Interesantno je opazovati zastrupljenega človeka (sepsa). Zastrupljenje krvi povzročajo tako zvani streptokoki. Množijo se strahovito naglo, ko so enkrat prešli v kri. Vendar je mogoče zastrupljenje opaziti ali ugotoviti včasih šele po nekaj dnevih. V veliki nevarnosti za sepo so vedno porodnice. Sepsa se javlja z veliko vročino in pa z mrzličnimi tresljaji. Bolnik bruha in postaja bled. V primeri takega pojava pri ženi porodnici je treba nemudoma pomisliti, da je lahko sepsa in takoj pozvati zdravnika. Zdravnik hitro vbrižgne v telo protistrup in pa odredi, da se bolnica takoj prepelje v bolnico, kjer jo poizkušajo rešiti tudi s prenosom krvi.

Beli gnoj pomešan s krvjo, ki nam priteče iz rane, ni nič drugega kakor bela in rdeča krvna telesa, ki so padla v boju z bakterijami. Z dovedom tuje zdrave in bogate krvi dobi bolno telo v krvi novo armado belih krvnih telesc, ki takoj stopijo v borbo proti strašnim bakterijam, ki so tako majhne, da jih s prostim očesom ne moremo videti, v ugodnem terenu pa tako razmnožene, da umorijo človeka s svojim strupom.

Kako zdravilna je kri drugega človeka, vidimo v tem primeru: V Ameriki živi žena srednjih let. Poročena je in ima tri lepe, zdrave otroke. Pred nekaj leti je njen organizem nagloma, navidezno brez vzroka ali povoda prenehal proizvajati rdeča krvna telesa. Žena je postala smrtno bleda in rešili so jo bili samo z naglo transfuzijo krvi. Od takrat se mora ta žena, če hoče živeti, podvreči prenosu krvi točno vsak mesec. Njeno lice je še vedno bolj blede in razpoloženje ne preveč veselo. Ve pač, da se ji življenje podaljša vsakokrat samo za en mesec.

Napisala sem ta članek na željo neke naše članice. Pred kratkim ji je umrla sestra na porodni sepsi. V bolnico so jo pripeljali šele deseti dan po porodu. Zastrupljenje je bilo že tako napredovano, da je kljub najskrbnejši negi in prizadevanju zdravnikov niso mogli več rešiti. Bolje bi bilo, da bi taki članki prihajali izpod peres zdravnikov, ki bi znali tako snov vse bolj in pravilno obdelati. Žal, se pri nas malokdaj kdo spomni, da bi kaj povedal ljudstvu, kar prihaja iz njega in se vrača nazaj vanj. M.

Janko Sotošek:

O verstvu prirodnih ljudstev

Prirodna ljudstva ali primitivce imenujemo tista plemena, ki žive na nizki stopnji kulture in so nanje le malo ali sploh nič vplivali evropski ali drugi kulturni narodi. Kljub mogočni kolonizaciji belcev po izvenevropskih celinah od začetka novega veka dalje in orjaškemu tehničnemu napredku moderne dobe, ki je izumila hitra prevozna sredstva, s katerimi so postali dostopni tudi najbolj odročni predeli, so obsežni deli sveta še vedno poseljeni z raznimi primitivnimi ljudstvi, ki pa so se v teku časa večinoma morala umakniti v notranje dele celin. Med nje prištevamo Avstralce, Indijance v gozdovih Južne Amerike, razna plemena v Sibiriji in Južni Aziji, posebno na Malajskem otočju, pritlikavce v Afriki in pa najštevilnejše afriške črnce.

Kultura teh ljudi nam v marsičem pokaže na kakšni stopnji so bili nekdam sedanji kulturni narodi, kajti pri njih je razvitega še veliko tega, od česar so se pri modernem kulturnem človeku ohranili le redki sledovi. Posebno poučno in zanimivo je njihovo **verstvo**, njihova **religija**, to je odnos med človekom in nadnaravnimi silami, v katere človek veruje in od katerih se čuti odvisnega. Ta odnos se izraža v raznih čustvih, predvsem strahu in zaupanju, predstavah, običajih, žrtvovanju, molitvah, mitih, нравnih zakonih itd. in globoko posega v vse odtenke človeškega življenja.

Začetki vere so nedvomno zelo stari in imajo svoj izvor v občutku zavisnosti od višjih sil. Ta občutek zavisnosti ima primitivni človek zlasti pri opazovanju nekaterih prirodnih pojavov, ki imajo nanj velik vtis. Ker si jih drugače ne more razjasniti, se zadovolji z razlago, da so delo nevidnih sil. Posebno velikega pomena za ustvarjanje določnejših predstav o teh nevidnih silah so spremembe v življenju človeka samega n. pr. spanje, sanje, bolezni, rojstvo, smrt itd. Spanje in sanje si razlagajo tako, da obstoja neki nevidni del človekovega bitja, ki se ob času spanja loči od telesa in potuje, sanje pa so njegovi doživljaji. To je **duša**, ki živi svoje posebno živ-

ljenje. Prav tako kot pri spanju duša začasno zapusti telo, gre po smrti z zadnjim dihom za vedno iz njega; telo umre, duša pa živi dalje. Odhajajočo dušo se često upodablja v podobi ptiča.

Vera o duši kot posebnem in nesmrtnem delu človeka se je polagoma prenesla najprej na živali, potem na rastline in prirodne pojave in končno na vse mrtve predmete. Povsod v vsaki stvari je nevidna in nesmrtna duša kot pri človeku. To verovanje, ki je eno najstarejših, imenujemo *animizem*. Močno razširjeno je naziranje, da imajo predvsem duše umrlih prednikov velik vpliv na človeško življenje, na drugem mestu pa duše vseh ali nekaterih določenih živali. Tako sta se razvili dve posebni vrsti animizma: češčenje prednikov ali *manizem* in češčenje živali ali *animalizem*.

Primitivni človek veruje, da imajo duše prednikov, ki jih imenuje *duhove*, nadčloveško moč. Nekateri pogrebni običaji kažejo strah pred pokojnikovo dušo in njenim maščevanjem in željo, da se pred njo umaknejo ali celo, da jo prestrašijo in odženejo. To upajo doseči s tem, da se izselijo iz koče, v kateri puste pokojnika, ali zazidajo vrata, skozi katera so ga nesli ven, da vržejo truplo v vodo ali ga zažgo, da vzdignejo pri pokopu velik hrušč in trušč itd. Nekatera plemena pa nasprotno žele pridobiti pokojnikovo dušo, da bi jih vedno ščitila in jim pomagala. Zato pokopljejo mrtveca v koči, kjer še nadalje žive, ali hranijo njegov skelet, mumijo ali pepel. Duše umrlih si torej nekateri predstavljajo kot zle drugi pa kot dobre *duhove*. Pri teh drugih se često naleti na vero o *preseljevanju duš*, to se pravi, da se pokojnikova duša preseli v kako žival, posebno pogosto v kačo, ali da gre v rastlino, lahko pa tudi blodi naokrog in se končno poda v telo ženske, kjer se na novo rodi. Mnogo pristašev ima tudi vera, da ostane duh umrlega v telesnih ostankih, zlasti v lobanji, oziroma da preide v umetno izdelane podobe prednikov. V tem naziranju imajo svoj izvor vse vrste češčenja relikvij in podob.

Vera v nesmrtnost duše se kaže, razen v pogrebnih običajih, tudi v predstavah o drugem svetu. Večina primitivcev si zamišlja življenje na drugem svetu enostavno kot nadaljevanje pozemskega, mnogi pa razlikujejo dvojne različnih drugih svetov, eden je svet izobilja in določen samo za nekatere ljudi, drugi pa za navadne zemljane. K tistim, ki pridejo na „boljši“ drugi svet, prištevajo Malajci le poglavarje, samomorilce in žene, ki umro na porodu. Nekatera primitivna ljudstva pa gledajo na življenje na drugem svetu z nравstvenega vidika. Po njihovem mnenju dobe namreč duše umrlih nebeško nagrado ali kazen za dela na tem svetu. Kot kraljestvo duš pridejo pri raznih plemenih v poštev visoke gore, nebo, notranjščina

zemlje, morske globine, zlasti pa neznani svet onstran zapadnega obzorja, kjer zahaja sonce. Duša pride tja po nevarnih in težavnih stezah ali pa na posebni mrtvaški ladji. Na drugi svet ne morejo duše tistih, ki jih ne pokopljejo v redu, zato blodijo naokrog kot nezadovoljni in nevarni duhovi. Zato se daje mrtvecu v grob vse, kar mu utegne biti koristno in potrebno na drugem svetu, n. pr. hrana, orožje, lepotiche, orodje, ponekod, največ v Afriki, pa tudi sužnje in ženske, če je višjega stanu in celo podložnike, če je bil poglavar.

Ker so ljudje na najvišji stopnji omike, kot nabiralci sadežev in lovci, v tesnem stiku s prirodo, se je razvilo pri njih verovanje, ne samo da imajo živali dušo prav tako kot človek ampak, da v marsikaterem pogledu človeka celo prekašajo. Tako se je ponekod razvilo posebno spoštovanje do vseh živali, drugod pa in to mnogo bolj pogosto, je prišlo do čaščenja določenih živali, zlasti tajinstvene kače, ki jih imajo za duhove zaščitnike. To versko naziranje se imenuje animizem. Nekatera plemena (pri Indijancih, Avstralcih itd.) celo smatrajo, da izvirajo od te ali one živali in tega svojega živalskega prednika posebno časte. To verovanje označujemo kot totemizem, živalskega prednika pa totem. Člani plemena, ki spoštujejo neko žival kot svoj totem, večinoma ne smejo te živali ubijati ali jesti njenega mesa.

Nekateri primitivci verujejo v dobre in zle duhove, ki bivajo v raznih predmetih ali se izražajo v prirodnih pojavih. To verovanje se imenuje fetišizem. Sedež duha je kaka mrtva stvar, ki posebno pade v oči, n. pr. kamen čudovite oblike, stor, pisano pero, glava kače, ptičji kremplji, lonec itd. itd. Tak predmet se označuje kot fetiš. Fetišu izkazujejo veliko čast in ga hranijo na posebnem mestu.

Animizem je najbolj razširjena oblika vere primitivnih ljudskih skupin. Njegovi ostanki so zelo številni tudi pri polomikanih in omikanih narodih. Tudi pri Slovencih je ohranjenih še mnogo sledov vere v duhove in spominov na veliko spoštovanje prednikov.

Animizmu sorodna je mistika, to je vera prirodnih ljudstev, da morejo imeti posamezni ljudje nadprirodno moč in vplivati na druge v dobrem ali slabem smislu. Ostanke te vere je najti v ljudskih masah tudi pri kulturnih narodih in se kažejo najbolj pogosto v strahu pred slabimi vplivi, uroki, hudimi očmi itd. Da se zaščitijo pred temi nevarnostmi, uporabljajo primitivci razna sredstva, ki jih označujemo s skupnim imenom amuleti. Slabi vplivi naj bi se preprečili s strašnimi sredstvi (zobmi, šapami itd.), druga naj bi jih odbila z neprijetnim duhom ali okusom (česen, žveplo itd.), tretja naj bi vzbudila njihovo usmiljenje s siromašno zunanostjo ali po-

vzročila pri njih prijetno razpoloženje s pomočjo cvetlic, zvoncev, dišav itd. Amuleti so najbolj razširjeni pri raznih afriških in azijskih rodovih. Uporabljajo se tudi proti boleznim. V koliko imajo kak učinek, ga je pripisovati avtosugestiji nosilca, ker ga navdajajo s pogumom in zaupanjem.

V mistiko spada čaranje ali magija, to je uporabljanje raznih tajinstvenih postopkov, s katerimi se želi vplivati na ljudi, duhove ali na vso prirodo. Posebna vrsta mistike je prerokovanje. V to služijo glasovi ptičev v gozdu, ptičji let, razlaga raznih znamenj v živalskem drobovju itd. Drugi zelo pogosti način je, da se posamezne osebe s pesmijo, godbo, postom, narkotičnimi sredstvi ali drugače privedejo v stanje zanosa (ekstaze), v katerem morejo po mnenju primitivcev prerokovati.

Velikega pomena za večino primitivcev je vera v tabu, kar pomeni pomembno, tisto s čimer je treba postopati zelo previdno. Tabu je vse nenavadno, novo in neznano, kot n. pr. tujec, novorojenček, svečenik, glavar, mrtvec, možje na lovu ali v vojni, porodnice, nekatere živali itd. Za odstranitev ali imuniziranje nevarnih tabu so potrebne vse mogoče ceremonije. Greh proti tabu se vedno kaznuje.

Vera v duhove je pri mnogih primitivcih dosegla višjo stopnjo s tem, da se med številnimi duhovi posebno odlikujejo nekateri s svojo veliko močjo in vplivom na človeka. Te duhove smatrajo za bogove ali božanstva, ki uživajo največje češčenje. Številna božanstva se razvijejo iz duhov posameznih prednikov, a posebno pri poljedelskih narodih se vidi božanstva oziroma njihov izraz v nebesnih pojavih, kar je lahko razumljivo, ker zavisi njihov obstoj in blagostanje najbolj od njih. Zelo razširjena je vera v eno visoko božanstvo, ki je ustvarilo ves vidni in nevidni svet in ki se imenuje praoče, stvarnik, stari, veliki duh in drugače. Pri črncih in južnoameriških Indijancih je to predvsem sonce. Prav tako kot delajo kipe prednikov, izdelujejo primitivci tudi like svojih božanstev, takozvane idole. Idoli imajo človeško obliko, ker si jih zamišljajo v človeški podobi in s človeškimi lastnostmi.

Veliko vlogo o mišljenju primitivcev imajo miti, to so razne fantastične pripovedke o nastanku sveta, zemlje, postanku človeka, živali, rastlin, bogov, o izvoru dobrega in zla itd. Nanašajo se često na razna bitja in pojave, ki sicer ne uživajo posebnega verskega češčenja, n. pr. zvezde. Mitov je ohranjenih v našem narodu vse polno o vilah, škratih, zmajih in drugih podobnih bitjih.

Med načini, s katerimi se obrača človek h svojim duhovom in bogovom so najvažnejši prinašanje žrtev, zaobljubljanje in molitve, ki predstavljajo kult ali češčenje. Pri-

našanje žrtev ima namen umiriti oziroma pridobiti duhove ali bogove. Največkrat se prinašajo bogate žrtve pri pogrebu. Ker ima tako prinašanje žrtev pri nekaterih plemenih težke gospodarske posledice, se namesto krvavih žrtev prinašajo le še rastlinska hrana ali celo le simbolična darila, n. pr. podobe živali. Pri kulturnih narodih se je življenje omejilo na prinašanje cvetlic in dišav.

Pogosta oblika češčenja bogov je zaobljubljanje. Človek se odreče za nekaj časa ali za zmerom raznih telesnih užitkov ali obljubi, da bo pretrpel kake telesne muke ali da si bo celo odstranil kak del telesa, da bi s tem pridobil naklonjenost božanstva. Molitve brez istočasnih žrtev se zde primitivcem malo uspešne. Javljajo se šele pri omikanih narodih, kjer pa ima prinašanje žrtev manjši pomen.

Vsled velikega števila raznih oblik češčenja in pravil, ki se jih je treba pri tem držati, je nemogoče, da bi vsak posameznik na zadovoljiv način izpolnjeval dolžnosti do božanstev. Zato se je že zelo zgodaj razvil stan *svečenikov*, katerih glavno opravilo so verske ceremonije. Svečeniški stan je često deden, ker se smatra, da preidejo očetove sposobnosti na sina. Duhovniki primitivcev se imenujejo običajno *šamani* ali *medesini*. Za primitivno religijo so največjega pomena kajti v njih je stalno nadnaravna moč, ki se označuje z malajsko besedo *mana*. Njihova moč je skoraj neomejena. Svojega sovražnika morejo s pomočjo mane ubiti na daljavo, prav tako znajo iz dalje zdraviti, odkrivati krivce, delati dež, lepo vreme in napraviti polje rodovitno. Poleg verskih opravil se pečajo največ z zdravljenjem, ki pa je večinoma omejeno na izganjanje hudega duha iz bolnika. Duhovnik se okraši na fantastičen način in skače okoli bolnika, pri čemer dviga peklenski ropot. Končno, ko je uspešno končal borbo z demonom, se nagne nad bolnika in izsesa bolezen v podobi katega kamna ali česarkoli drugega. Razen tega duhovniki izrekajo uroke, prerokujejo, delajo amulete, režejo in posvečujejo idole in prirejajo svečanosti z igrami in predstavami iz življenja bogov. Vpliv duhovnikov in njihovih tajnih medsebojnih zvez je posebno v Afriki skoro brez omejitve. Oni tiranizirajo vse in držijo prebivalstvo v večnem strahu, da ga toliko lažje izmzgavajo. Na višji stopnji so duhovniki povsod tam, kjer so se povzpeli do čuvarjev ljudske tradicije.

Vzporedno z razvojem duhovskega stanu so se pojavila *sveetišča* (*templji*) stavbe namenjene za bivanje bogov, ki so nastala iz duhovnikovega stanovanja, iz hiše v kateri se zbirajo moški na posvetovanju, nad grobovi, svetimi kamni ali na drugih posvečenih krajih in katerih čuvarji so postali svečeniki.

Josip Vandot:

Splavarji

V vežni kamri Breznove domačije je nemirno gorela sveča na belo pogrnjeni mizi, sredi katere je stala precejšnja skleda, do vrha napolnjena z obilno zabeljenim bobom. Breznova mati, suhljata ženica s preprijaznimi očmi, je že nekajkrat stopila na prag in poslušala v temo. A od nikoder se niso oglasili koraki. Vas je še spala v globokem spanju, oglašali so se le prezgodnji petelini.

„Pa ne, da je zaspal?“ je zaskrbelo ženico. „Vsak čas zazvoni jutrnjico. In mi je obljubil, da pride prav zarano. A zdaj ga ni od nikoder.“

Z glavo je zmajala in šla nazaj v kamro. Že je hotela prijeti skledo z bobom in jo odnesti nazaj v kuhinjo, da jo na ognjišču prisloni k ognju. Tedaj pa je skoro neslišno stopil v kamro Peter, domači sin, ki se je skozi temo priplazil s podstrešja po vijugastih stopnicah. Kostanjevi lasje so mu bili razmršeni, obraz čudno prepadel, kakor da je bil bog ve kje prečul vso noč. Dvakrat se je trudno pretegnol in se brez besede vsedel za mizo.

„Lojza in Šmončka še ni,“ je izpregovorila mati in glas ji je bil zaskrbljen. „Gotovo sta zaspala. Moral ju boš iti klicat.“

Peter je zamahnil z roko. „Prava reč, če ju ni,“ je skoro zlovoljno odgovoril. „Bom pa sam plavil. Delo opraviš tudi brez Lojza in Šmončka. Prav nič ju ne potrebujem.“

Mati je začudena sklenila roke, a tedaj so se odprle duri. Čez prag je stopil močan in velik fant, ki je moral glavo precej skloniti, da se z njo ni zadel ob podboje. Obraz mu je bil rdeč in nasmejan in oči so se mu svetile v najlepšem in najzadovoljnejšem veselju. Potisnil je predse zastavnega, tršatega pobiča, ki ni kazal niti petnajst let in je imel nos precej privihan, a oči so mu bile drobne in so pretkano gledale v svet.

„No, da sta vendar prišla,“ se je Brezna razveselila in je hitela polagati lesene žlice na mizo. „Že sem se bala, da vaju ne bo.“

„Brez zamere, teta,“ je Lojz odgovoril. „Res sem se malo zakasnil. A vsega je kriv samo tale Šmonček. Za ušesa sem ga moral zvleči izpod odeje in še se je težko prebudil.“

Šmonček si je še vedno drgnil rdeča ušesa in se je prihuljeno smejal. A že je smuknil za mizo in pograbil žlico, ki se mu je zdela največja. Lojz se je vsedel poleg njega in vsi trije so se hlastno pokrižali in pričeli z žlicami zajemati debeli bob, s katerega se je mast kar cedila. Nihče ni izpregovoril besede in tudi Brezna je molčala in od peči sem zadovoljna gledala, kako je jed šla mladim ljudem v slast. A skleda še do polovice ni bila prazna, ko je Peter položil žlico na mizo in vstal. Mati mu je prigovarjala, naj še je, a ni ji odgovoril ničesar in je še pogledal ni. Šel je ven v vežo, ki jo je le slabo razsvetljeval ogenj, goreč na ognjišču v odprti kuhinji. Ob steno je bilo prislonjenih več cepinov in dolgih drogov, na koncu opremljenih z močnim, zakrivljenim kavljem. Prav nič ni izbiral, temveč je zgrabil najbližji cepin in drog, nataknil si na noge lesene cokle, odprl vežne duri in brez besede stopil čez prag.

Mrzel veter je zunaj pihal skozi temo. Na nebu so zvezde gorele nemirno in motno, kakor da jih zebe. Od vseh strani se je oglašalo presunljivo petelinje petje in gori v vaški ulici sta se že zasvetili dve okni in sta začudeni gledali dol na Breznovo domačijo, ki je stala na koncu ulice, prav na razpotju. V temi je zahreščalo, kakor da se je nekaj pretrgalo nekje pod visokim nebom, a že v naslednjem trenutku se je sredi vasi tenko oglasil zvon, pojoč jutrnjico.

Peter si je potisnil klobuk do oči in je pričel naglo stopati po ulici, ki pa je bilo kmalu konec in se je izlila v prostran pašnik, skozi katerega je vodila pot daleč v divjo sotesko, ki se je končala pod navpičnimi stenami visokega gorovja. Pričelo ga je zebsti, zato pa si je tesno zapel suknjič in je še bolj pospešil korake. Tu in tam se je ozrl nazaj, kakor bi se hotel prepričati, če gresta Lojz in Šmonček za njim, a še pomislil ni, da ju v temi nikakor ne more videti.

„Hvala Bogu, še sta daleč za mano,“ je godrnjal zlovoljen. „Lojza naj zlodej vzame. Ne hotel bi ga videti zdajle. S pestjo bi ga treščil naravnost v obraz, da bi mu bil še bolj rdeč. Da, s tole pestjo bi ga...“

In je dvignil stisnjeno pest in zagrozil z njo v temo, po kateri je še vedno tožil jutrnji žalostni zvon. Pospešil je še bolj korake po poti, ki je zavila proti produ, sredi katerega je glasno šumel gorski potok. Po obilnem deževju zadnjih dni je bil silno narastel in se je valil čez kamenje in skale z divjim šumenjem, ki ga je bila vsa soteska polna. Od njega je prihajal še hujši mraz, da je Petra nenadoma streslo do mozga.

„Čudno, da sneg ni zapadel doline,“ je pomislil. „A bilo bi vseeno, če bi bil zapadel. Lojz bi se še bolj stiskal k Malki, še bolj, kakor se je sinoči. In sem moral gledati to in nisem s pestjo udaril,

kakor bi zdajle udaril, da je Lojz ob moji strani. Prokleta bi udaril...“

A pest mu je omahnila in v glavi ga je zbolelo, da si je z dlano pokril čelo. Domislil se je, da ta bolečina v glavi prihaja le zaradi tega, ker je ponoči slabo spal in se je premetaval po postelji, dokler ga mati ni poklicala. A vse to le zaradi Lojza in Malke, ki ju je bil sinoči videl pod hruško ob Trudnovi domačiji. Za roke sta se držala in še mar jima ni bilo luči, ki ju je motno razsvetljevala sem od kapelice, stoječe nedaleč od Trudnove hruške. Šepetala sta si lepe in vesele besede, da se je Malka tu in tam skoro na glas zasmejala. A to je bila Malka, ki je Peter že od otroških dni rad gledal za njo in si jo je že davno izbral za svojo. Za svojo in za to, da mu bo gospodinjala na domu, ko oče in mati opešata in mu izročita posestvo. To pa se zna zgoditi že danes ali jutri. Malka je bila prijetno, skoro najlepše dekle na vasi in je rada govorila s Petrom, a Peter ji ni nikoli povedal, kako neprestano misli nanjo in gleda za njo. Saj je vedel, da še ni čas za pravo besedo, a praznih besed Peter nikoli ni maral, ker so se mu zdele neznosne in nevredne njegove časti. Bil je gotov, da mu Malka ne odreče, ker gotovo sluti, kakšne misli ima Peter, zato pa čaka, kdaj pride Petrov čas, in bo njegova, kakor je njegova že danes, ko Peter še ni izpregovoril prave besede.

A sinoči je videl, da ni tako, kot si je mislil. Še na kraj pameti mu ni prišlo, da bi Malka utegnila imeti drugega in gledati za njim. Zaradi tega pa je zavrelo v njem, ko je sinoči videl, kako jo Lojz drži za roke in se mu ona smeje, kakor da sta že leta in leta zmenjena za vso ljubezen. Peter je v prvem hipu obstal in se mu je zdelo, da se je zemlja zvrтела okrog hruške. Prijel se je za glavo, ker ga je tam zbolelo nekaj čudnega in silnega, a že v naslednjem hipu je hotel skočiti naprej in zgrabiti Lojza za vrat. A vprav tedaj se je Malka oklenila z obema rokama Lojza okrog vratu in ga je poljubila na usta. A že se je naglo odtrgala od njega in zbežala v hišo. Tudi Lojz se je obrnil in je izginil v temi, še preden se je Peter utegnil zavesti.

Vso noč se je doma premetaval po postelji, a ni mogel zaspati. Komaj je zaprl oči, že se je Malka prikazala iz teme in že je videl na njenem obrazu smeh. Oči so ga gledale porogljivo in ga izpraševale: „Ali si ti, Peter? In tvoje molčanje in tvoje omahovanje? Zakaj mi nisi rekel takih besed, kot mi jih je Lojz govoril? In je Lojz zdaj moj in jaz sem njegova. Lojz je fant kot treba. A kaj si ti, Peter, ti s svojim molčanjem in omahovanjem?“

Peter je stokal in si zatiskal oči, a še vedno je slišal tisti smeh, ki ga je zbadal globoko v dušo. Prevara ga je zadela prenašlo in preveč nepričakovano. Saj je imel vso prihodnost tako natančno za-

risano in načrtano v svojih mislih, da je bil trdno prepričan, da mu je ne more podreti nihče, pa naj se še tako prizadeva. A vse njegove misli in vse lepe načrte mu je podrla Malka, a ne bi jih podrla nikoli, da ni Lojza, ki jo je znal pregovoriti in osvojiti, da Peter še malo ni mislil, da se more kaj takega zgoditi in da se je to morda zgodilo že davno, davno.

„Prokleti Lojz!“ je Peter zaklel glasno in je zagrozil s pestjo v temo, ki je črno in težko ležala po vsi podstrešni izbi. „S pestjo te udarim v obraz, da ti na veke ostane znamenje. Pa glej s tem znamenjem Malki v oči, le glej, če si upaš!“

Oddahnil si je, ko ga je mati prišla klicat. A odleglo mu je le za trenutek, zakaj hipoma se je domislil, čemu ga je mati poklicala. Danes mora iti plavit, a pri delu mu bo ves dan pomagal Lojz, ki ga je oče naprosil, naj pride Petru pomagat. Ves dan bo moral biti z njim skupaj in se prijazno pogovarjati z njim in se mu kazati hvalnega, da mu je prišel pomagat. A Peter se je zavedal, da tega ne bo prenesel, ne bo mogel prenesti, zakaj v duši mu je vse preveč vrelo in prsti so mu kar sami od sebe silili v pest.

Zvezde na nebu so zbledele in so nevidno izginile v nedoločeni sivini, ki je prepregla vse nebo in skalnate, do podnožja s snegom zasute gore. Izza sivine se je pričel beliti širni prod — jutrnji svit se je razlil od vzhoda, v rdečem ognju se je ustavil na ostrih grebenih belih gorá in že se je jesensko jutro vlažno svetilo po soteski, ki je votlo, tu in tam presunljivo pela v divjem šumenju gorskega potoka.

Peter je še vedno hitel, kakor da hoče ubežati Lojzu in Šmončku, ki sta bila še daleč za njim, da niti ni slišal njunih korakov. Soteska se je stiskala vedno bolj, bilo je v nji prostora le še za drveči potok in pot, ki se je visoko vila med skalovjem. Na desni in levi so bila pobočja gorá pokrita s temnimi jelovimi in smrekovimi gozdovi tja gor, koder so sive pečine in ostri grebeni prehajali skoro v nebo. Sonce jih je zasipalo s svojimi žarki, a doli v soteski ga ni bilo nikjer, ker so mu grebeni zastavljali pot.

Pred Petrovimi očmi se je hipoma razgrnila goličava, segajoča prav do potoka. Pokrita je bila z oluščenimi smrekovimi in jelovimi hlodi, ki so že od pomladi čakali, da jih ljudje splavijo v dolino. Peter si je slekel jopič in si zavihal rokave. Mrzli veter, ki je vel z zasneženih gorskih sten, mu je shladil glavo, da ga ni več bolela. Brez odlašanja je zgrabil cepin, ga zasadil v hlod in ga po položni strmini zvlekel v potok. Hlod se niti zasukati ni utegnil, že ga je zgrabila divja voda in je odbrzela z njim proti dolini.

Pet hlodov je Peter že zvlekel v potok, ko sta prišla Lojz in Šmonček. Lojz ni rekel besedice in se je nemudoma lotil dela. Šmon-

ček pa je za grm postavil nahrbtnik, ki je bil bogato založen z jedili. Prekanjeno se je namuznil in se je ozrl na Petra, ki je pravkar mimo njega vlekel hlod.

„Hoj, Peter!“ se je Šmonček posmejal s svojim kratkim, napol hripavim smehom. „Ali si imel sinoči grde sanje, da se danes držiš kot sam bog nas varuj. Nemara pa si jo ponoči na vasovanju izkupil s polenom. Kaj, Peter?“

Peter ni odgovoril ničesar in ga še pogledal ni. Šmonček pa se je še enkrat posmejal. A že je pljunil v roke, zgrabil cepin in je šel pomagat Lojzu, ki si je izbiral najdebelejše hlode, pa jih sam ni mogel zvleči do vode. Šmončku ni bilo prav, da oba fanta molčita, rad je govoril in je vedel marsikaj, ker je imel bistre oči in je znal priti vsaki vaški skrivnosti do dna. Nihče mu ni bil pravil o Lojzu in Malki, še manj pa o Petru in njegovi skrivni ljubezni. A Šmonček je vedel tudi za vse to. Sinoči je šel slučajno mimo Trudnove hruške in je videl Lojza in Malko, a je tudi videl, kako je Peter stiskal pesti. In mu je bilo takoj vse jasno in se je smejal prikrito, ker je vedel, da se bo zdaj zgodilo nekaj zabavnega, o čemur bo lahko tri dni govoril. Skrit za plotom, je oprezoval in oprezoval, a ko je videl, da se noče nič zgoditi in so vsi trije izginili v temo, je postal za trenutek nevoljen.

A že se je zadovoljno posmejal sam vase. „Hoj“, si je rekel potem. „Jutri bomo plavili vsi skupaj. Pa bom videl marsikaj in bom rekel marsikaj. Beštica naj me pograbi za vrat, če ju ne pripravim do tega, da si planita v lase. In bom videl in gledal, česar sinoči nisem videl.“

„Lojz, ne onegavi se tudi ti,“ je rekel zdaj popolnoma prihuljeno. „Saj se že Peter drži kot huda ura. Tebi pa se ni treba tako držati. Kaj bi Malka rekla zdajle, če bi te videla? Ne vem, če bi te hotela poljubiti tako milo kot te je sinoči. Nemara pa bi rajša poljubila Petra, ki ni prav nič slabši od tebe. Lojz, pomisli...“

„Molči, smrkavec!“ se je Lojz zadrhl nadenj. „Cepin zasadi v hlod in misli na mleko, ki ti ga je mati doma pripravila, ali pa si utakni cucelj v usta. Roka me srbi in tvoja ušesa so zadosti dolga zanjo.“

Šmonček se je namrdnil in čelo se mu je hudo nagrbančilo. „Že prav“, je dejal hudobno. „A vedi, da Trudnova Malka ni bog. Zna se zgoditi, da bo gospodinjala komu drugemu, a ne tebi. Tisti drugi pa ne stoji daleč od tebe. Tako je, Peter, pa se usajaj, če hočeš. Meni ni nič mar.“

Lojz ga je ošinil z začudenim pogledom in je že izpustil cepin, da bi pograbil Šmončka za ušesa. A se je premislil in je pobral cepin in ga z vso močjo zasadil v hlod.

„Vleci!“ je zavpil nad Šmončkom, ki se je smejal sam vase, ker je videl, da so njegove besede zadele Lojza prav tam, kjer je hotel.

In vsi trije so delali, da jim je znoj lil z obraza. Molčali so ves čas, kakor da so si tuji in so se videli danes šele prvič. Le Šmonček si je tu pa tam zažvižgal kratko pesem, ker mu je bilo neznosno, da je moral molčati. Rad bi bil govoril, a se je Lojza vendarle bal, ker je bil Lojz neznansko velik in močan. V njegove pesti ni bilo varno priti in Šmonček si je rajši stiskal ustna, nego da bi bleknil besedo, ki bi nemara razjezila Lojza in bi Lojz vendarle pokazal svojo strašno pest in bi se z njo dotaknil siromašnega Šmončka.

Tudi pri malici, ki so jo použili tam za grmom, so molčali. Peter je stal tri korake oddaljen od Lojza in Šmončka, ki sta sedela na hlodu, in jima je kazal hrbet. Šmončka je to molčanje že strašno grizlo, da mu jed ni hotela prav nič tekiniti. Radi tega se ga je polastila jeza, ki je ni hotel kljub strahu pred Lojzem krotiti. Skočil je s hloda, nakremžil obraz, kolikor je le mogel, in zamahnil z obema rokama.

„Zlodej naj vzame vaju in vajino molčanje,“ je zavpil in njegov glas je bil od togote še bolj hripav kakor navadno. „Zaradi Malkinega gladkega obraza naj bomo mutasti vsi trije? Saj Malka ni svetnica in ni postavljena v cerkvi na oltar... Zlodej naj vzame takšno svetnico in še vaju po vrhu...“

Peter se je sunkoma okrenil, a Lojz je počasi vstal s hloda in se obrnil proti Petru. Gledala sta se molče, in Šmončku se je zdelo, da vsak hip skočita drug na drugega. Peter je že dvignil tresočo se desnico, katere prsti so se krčevito stisnili v pest, a že mu je roka omahnila. Naglo se je zasukal in je počasi šel po goličavi. Tam je pobral svoj cepin in je začel mirno delati, kakor da se ni nič zgodilo.

„Pob nemarni!“ se je Lojz obregnil ob Šmončka in ga je sunil, da se je prekotalil po tleh. „Še enkrat iztegni svoj dolgi jezik, pa ne prideš živ od tod.“

Šmonček se je pobral, pokazal Lojzu jezik in zdrvel po strmini navzdol. Ni se zmenil več za oba fanta, temveč je delal, kakor mu je Lojz zapovedoval, in ker ni smel govoriti, je žvižgal neprestano, a ko se je žvižganja naveličal, je pričel polglasno prepevati najneumnejše pesmi.

Poldan se je že bližal, ko je bil zadnji hlod potisnjen v vodo. Cepine so vrgli v grmovje in vzeli vsak svoj drog in odšli za vodo proti dolini. Tu in tam se je splavljeni hlod zataknil za skalo, štrlečo visoko iz vode, ali pa se je zapletel med debele korenine, ki jih je bil potok ob bregu že davno prav do golega izlizal. Te hlode je bilo

treba spraviti naprej in odstraniti oviro, da je hlod mogel spet zdrkniti v vodo in odhiteti z njo naprej. To delo je bilo naporno, ker so morali včasih stopiti v drveči potok, ki jih je hipoma obrizgnil prav do vratu, da so bili kmalu do kože premočeni. Voda jih je skušala izpodnesti, da so morali napeti vse moči, da niso omahnili. Vkljub mrazu jim je znoj curkoma lil z obraza, a se niso upehali, ker so bili navajeni tega dela. (Konec prihodnjič.)

Gustav Strniša:

Legenda

Pri Piškovich na Gomili, tam doli na lepem Dolenjskem, so živeli in še žive sami dobri in pobožni kmetje. Teta Franca, dobrodušna ženica, mi je nekega dne povedala staro legendo, o kateri kroži ustno izročilo iz roda v rod.

Bilo je tedaj, ko je še Mati božja hodila z Jezusom po svetu. Na Dolenjskem nad Gomilo, se je širila položna košenica, ki je prehajala v hrib, kateri je bil pokrit s smrečjem in bukovjem. Hrib je bil dokaj oddaljen od domačije, a nikjer ni bilo nobenega studenca in žejni sekači in grabljivci so često morali kar dolgo uro hoditi, da so prišli domov do vode, ki jo je navadno slednji dan krepka domača hči Helena donášala iz studenca za hišo kar v brenti na hrbtu.

Piškovi sosedje so bili tudi dobri ljudje, le stari lhan je bil čudaki in skop človek, ki ni nikomur ničesar privoščil.

In primerilo se je, da je sveta Mati božja romala prav čez hrib na Piškovo stran. Sredi gozda je utrujena obsedela in se zazrla okoli sebe.

Tedaj so se oglasili ptički in jeli prepevati Detetu v njenem naročju. Otroček je poslušal in se smehljaj.

Ko je drevje začulo mameče glasove, se je oglasilo tudi drevje in zašumelo hvalnico svojemu stvarniku. Za njim je zašustelo grmovje in potem še drobne cvetke in bilke. Vse se je oglasilo in pelo.

Sončni žarki so strmeli, ko so čuli opojne glasove. Že so prodrli skozi goste krone dreves in kronali Marijo in Jezuščka s svojo bleščavo, se zgnetli v sijočo slepečo krono in obviseli nad njima.

Tedaj je priropotal skozi hosto stari Ihan. Na krepko gorjačo oprt je mrmral nekaj predse. Žejen je bil ded, da je kar curljalo od njega. Z veliko rdečo ruto si je brisal znoj in se željno oziral, da bi kje videl kako jagodo ali kaj drugega.

Potem se je spomnil, da je vendar pravkar nesel delavcem malico in je menda vendar ostala kaka kapljica vina na dnu putriha, ki jo bo zdaj posrebal.

Dvignil je putrih in ga hotel nagniti. Tedaj je začul prijazno prošnjo:

„Očka, usmilit se me, zavoljo tega mojega Malega! Dajte meni požirek vina ali vode, kar že imate!“

Ihan je po strani pogledal. Videl je pred seboj tujo žensko čudežne lepote in Otroka, od katerega je milina kar sijala. Toda njegovo srce je ostalo zakrknjeno in hladno. Mrzko se je nakremžil in Mater zavrnil:

„Kaj pa se potepaš po takih krajih s paglavcem, saj moraš vendar sama vedeti, da tod ni vode!“

Nagnil je putrih in res je priteklo še za požirek vina iz njega. Nadaljeval je svojo pot in mrmral nekaj o siromakih, ki človeka še v prirodi nadlegujejo, da nima pred njimi miru.

Ni dolgo hodil. Čudoma se je čudil, da je tistih nekaj kapljic nanj tako močno vplivalo. Kar pijanega se je čutil in silno trudnega. Še je šel nekaj časa in naposled prispel nad ravnico, kjer se je utrujen vsedel v travo, da bi se odpočil.

Prav tedaj je zahajalo sonce. V bleščavi umirajočega dne je korakala skozi gozd božja Mati, ptiči so frleli nad njo in ji peli, drevje in cvetje in bilje jo je pozdravljalo.

In sveta Mati je dospela do Ihana in ga prijazno vprašala:

„Ali ste trudni oče? Tukaj bi bil potreben krepčilni studenček, ali ne?“

„Kaj studenček, kamen, kamen!“ se je nejevoljen obregnil starec in ji pokazal hrbet.

Božja Mati se je nasmehnila:

„No, očka, pa kamen, naj bo pa kar kamen!“

In že ni bilo Marije nikjer.

„Kaj, vraga me nekaj tako tišči?“ se je čudil stari Ihan in jel tipati pod se. Ostrmel je. Kjer je bil preje mehki mah, se je zdaj dvigal iz zemlje trd širok kamen.

Starec je nekaj zamrmral in se prestrašil. Vstal je in odšel počasi domov.

Drugo jutro je Marija šla po drugi strani hriba, ki je bil Piškova last.

Počasi je stopala sveta Mati in nesla svoje sladko Breme, ki ji je počivalo v naročju in spalo ter se v sanjah smehljalo.

In prav tedaj je srečala teto, tisto dobro piškovo teto Franco, ki je bila menda prababica ali še trikrat prababica naše tete France. Tudi teti je bilo vroče, da se je kar potila. V roki je nesla košaro. Že je oddala grebljicam jed in pijačo, a sama se je vračala domov vsa utrujena. Odnesele je s seboj zadnji požirek vode, ki bi ga bila morala izpiti že preje, pa ga je raje pustila za najhujšo silo. Zdaj je bila žejna, da joj. Zato se je hotela prav vsesti v senco in mirno srebreniti tisti ostanek vode.

Tedaj je zagledala božjo Mater. Ko jo je opazila, se ji je hipoma videlo, da je Marija vsa znojna in trudna ter žejna, da se komaj premika. Že je odmaknila posodo, ki jo je imela pri ustih. Nasmehnili se je ljubeznjivemu Otročičku in takoj kar sama ponudila Materi vodo.

„Samo požirek jo je še! Okrepčaj se lepa žena, kdor si že!“

„Hvala ti! Dobra si!“ je odvrnila Marija in že je popila vodo ter vrnila teti čutaro.

„Kaj ne, da bi bil tukaj potreben studenček?“ je vprašala božja Mati.

„Seveda, pa še kako!“ je vzdihnila teta in jo otožno pogledala.

Marija se je nasmehnili:

„Tako vroče noge imam. Umiti si jih moram!“ In položila je Dete poleg sebe v mah.

Teta Franca je začudeno gledala.

Marija pa je sezula svoje sandale, a božji Otroček je samo z drobno rokco pobrskal po mahu.

Tedaj je Franca zazijala.

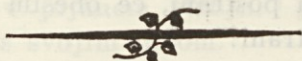
Iz mahu je naenkrat pritekla hladna voda in studenček je zažuborel.

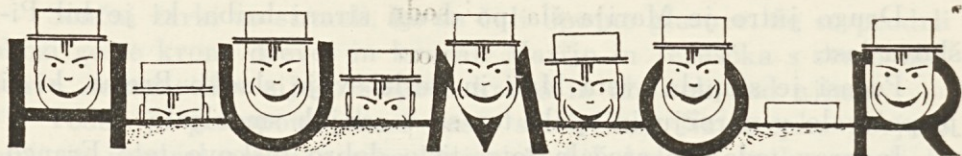
„Pridi in pij!“ je dejala sveta Mati in starici prijazno pokimala.

Teta je hitela pit vodo. Kako čista je bila, hladna in zdravilna! Ko se je hotela Mariji zahvaliti, je ni bilo nikjer več.

Stari Ihan je zaklel, ko je čul, da je v njegovi hosti vedno več kamenja in skal, a v Piškovi hosti, da žubori nov studenec s hladno zdravilno vodo.

In tako je še danes ta dan. Tam, kjer stoji visok hladen kamen, pravijo, da je Marija z Jezusom počivala, a kjer je potoček, pravijo, da si je umivala noge.

Iz šole.

Mali Moša je šel prvokrat v šolo. Ko se je vrnil, ga je oče vprašal:

„No, sinko, kako je bilo v šoli?”

„Švindl,” je rekel mali, „na vratih piše prvi razred, a notri so pa le lesene klopi.”

Otroci.

Oče: „No, Stanko, kako se ti dopade novi učitelj?”

Sin: „Prav nič. Enkrat pravi eno, drugič pa drugo.”

Oče: „Kako pa ti to veš?”

Sin: „Včeraj je rekel, da je 5 in 4 devet, danes je pa pravil, da je 6 in 5 devet...”

Olikana opozoritev.

Gostilničar Jaka je opazil, kako se pripravlja gost, ki še ni plačal vina, da odide iz gostilne.

„Gospod,” ga pokliče gostilničar Jaka, „če bi slučajno izgubili denarnico, je ni treba iskati v moji gostilni.”

„Zakaj pa?”

„Zato, ker je tu sploh še niste izvlekli iz žepa.”

Moč navade.

Star francoski general je bil povabljen na večerjo k neki grofici v Parizu. Mož je skoraj vso svojo službeno dobo prebil v kolo-nijah. Čim se je vsedel za mizo, je po svoji stari navadi vzel ko-zarec in ga obrisal s servijeto. Sluga, ki je pomagal pri mizi, je pri-tekkel in dal generalu drugo čašo. General je pobrisal še ta kozarec.

„Oh! Dovolj, fant!” je jezno zakričal general, „ali morda misliš, da sem prišel samo zato, da bom pobrisal vse kozarce v hiši!?”

Poznavalec umetnosti.

France je dobil v dar sliko „Stolp v Pizzi”. Obeša jo na zid enkrat tako, drugič drugače.

„Idijot, kdor je to sliko delal! Če obesim sliko tako, da stoji stolp pokonci, visi slika postrani, če obesim sliko tako, da leži po-konci, pa stolp leži postrani!”

Nogometni sodnik.

„Ozmerjal sem ga z idijotom, norcem, kretenom in bedakom, toda niti besedice ni črnil.“

„To je pa stvar navade, — on je namreč nogometni sodnik.“

Na policiji.

„Včeraj sem prijavil, da mi je bila ukradena ura, toda sedaj sem jo že našel.“

„Prepozno, tatu smo že ujeli.“

Najstarejša umetnost.

Neki kirurg je govoril, da je njegova umetnost najstarejša, ker je Bog človeku izrezal rebro, da bi ustvaril ženo.

„Ne“, je dejal arhitekt. „Najstarejša umetnost je prav gotovo moja, ker je Bog, predno je ustvaril človeka, ustvaril svet iz kaosa.“

„Da,“ se je oglasil diplomat. „Toda kdo je pa ustvaril kaos? To smo bili mi, diplomatje!“

A n e k d o t a

Tolstoj in stražnik.

Nekega dne se je Tolstoj sprehajal po moskovskih ulicah. Pozornost mu je vzbudila gruča ljudi. Pristopil je bližje in videl, kako stražnik poriva pred seboj nekega pijanca. Tolstoj je pristopil k stražniku in mu dejal:

„Ali znaš brati?“

„Da,“ je odvrnil stražnik.

„Ali imaš doma sv. pismo?“

„Da!“ je ponovno odvrnil stražnik.

„Dobro ... Pojdi domov in preberi zapoved, ki pravi: „Ljubi svojega bližnjega, kakor samega sebe.“

Stražnik ga je začudeno pogledal, potem ga je pa vprašal:

„Ali znaš ti brati?“

„Jasno,“ je odvrnil Tolstoj.

„Ali imaš doma knjigo ‚Navodila za stražnike‘?“

„Ne!“ je odgovoril Tolstoj.

„Potem si jo pa kupi in preberi, kar piše v paragrafu osemnajstem o aretaciji oseb v pijanem stanju,“ je odvrnil duhaprisotni stražnik in nadaljeval s svojim delom.

Radi izrednih gospodarskih prilik in pa zgodnje zime, ki se nam obeta, smo se letos že preje odločili, da izpolnimo našo zalogo zimskih odej. Tako imamo zdaj v naši zadružni prodajalni vse vrste zimskih odej, ki so jih letos postavile na trg tovarne in pa naša domača šivalnica za prešite odeje. V zimskih odejah res ni opaziti, da bi primanjkovalo surovin! Zdi se, da ni bilo še nikoli toliko različnega blaga v kvaliteti in vzorcih kakor letos. Že za nekaj desetakov imamo mehko in toplo odejo s širokim čislom v jugoslovanskih barvah. Te odeje so narejene iz odpadkov volne in bombaža. Bombaž za izdelovanje zimskih stvari se danes pripravlja v tovarnah na isti način kakor volna in so radi tega ti izdelki bolj topli in mehki kakor so bili nekaj, ko so bile bombažaste niti gladke in trde. Večno lepe in moderne in najbolj priljubljene so odeje iz kamelskega kosminja v svetlejši in temnejši rjavi barvi s širokim čislom večne poti. Te vrste odeje so že od nekaj veljale za boljše odeje; menda zato, ker je želja sleherne gospodinje, ki ima dober okus in smisel za lepe stvari, da si nabavi take odeje. Odeje iz kamelskega kosminja so na ožjih straneh obšite s svilenim ribsom, kar še bolj poudari njihovo vrednost. Za temi pridejo svetle enobarvne odeje v modri, drap in roza barvi, obrobljene s svilenim ribsom. Debele in mehke in tople so kakor odeje iz puhnega perja. Jako lepe so letos tudi vzorčaste navadne bombažaste odeje, ki so tako primerne za otročje postelje, ker jih lahko poljubno peremo.

Prešite odeje imamo tudi letos v različnih kvalitetah, v klotu in svili, v lažji in težji vati. Nanking za pernice vse vrste in lepo čohano perje za blazine in per-

nice. Med svilami pa si lahko izberete primerno svilo za prevleko pernice ali prešite odeje, ako si želite, da vam jo napravimo po naročilu.

Zimski blagovi.

Za zimske plašče smo dobili prekrasne vzorce, ki jih ni mogoče popisati, treba jih je videti! Za letos tako zelo moderne široke plašče smo dobili blago v različnih barvah, od katerih se najbolj odlikujeta lepo modra in temna opekasto-rdeča barva. To blago ni posebno debelo, a je gosto in mehko, kakršno mora biti za plašč širokega kroja. Letos so posebno moderni plašči, ki se tesno prilagajajo zgornjemu životu, od pasu doli pa se enakomerno širi v šestih polah, dve zadaj, štiri spredaj. Taki plašči so posebno lepi, če jih okrasimo s kratkodlakim krznom. Dosti smo dobili tudi blaga za široke športne plašče in druge navadne kroje, ki so v splošnem za zimske plašče najbolj priljubljeni, ker niso podvrženi modi. Blago je v vseh modnih barvah in modernih tkaninah.

Za damske jesenske in zimske obleke smo dobili letos tudi iz naših domačih tovarnen zelo lepe izdelke, ki se prav nič ne razlikujejo od izdelkov, ki smo jih uvažali iz tujine in plačevali visoko carino nanje. Naše tovarne izdelujejo prav tako lepe stvari kakor inozemske, samo da so za nas dosti ceneje kakor tuje blago. Saj imamo že jako lepo volneno blago za ženske obleke od din 22— naprej v vseh modernih barvah in izdelkih tkanin. Za majhen denar imamo danes že lahko lepo volneno obleko, v kateri gremo lahko vsepovsod, pa tudi v gledališče. Volnene obleke nas danes ne stanejo veliko več kakor barhentaste obleke, ki pa v njih ne moremo, kamor bi radi! Barhent spada med blagove cenejše vrste, dočim volna v najboljšo vrsto blaga. Vendar je dobro,

če si zgornji život podložimo s kakim tenkim, lahko starim blagom. Obleka nam bo dalj časa trajala in pa lepše se bo nosila, če bo podložena.

Za domače jutranje halje smo dobili nove vzorce barhenta in dvojne flanele, za zimsko perilo pa flanelo v vseh nežnih barvah in majhnih vzorčkih. Za gospode imamo blago za zimske pidžame v lepih, modernih, črtastih vzorcih, za otroške spalne srajčke pa flanelo v raznih

barvah z malimi pičicami, ki je zelo srčkana.

K zimskim puloverjem se bodo letos dosti nosila nagubana krila, ki so tako primerna za deklice, ki hodijo v šolo. Mi imamo tako blago v lepih karirastih vzorcih v pol volni in pol bombažu.

Zimske volnene jopice za gospode, gospe in otroke v vseh barvah in vrstah so v galanterijskem oddelku tudi že pripravljene za postrežbo našim članom.

Gospodarski in tržni pregled

Suhe slive in drugo.

Ker so slive v letošnjem letu obilo obrodile, je bilo pričakovati, da bodo kmetje v Bosni in Srbiji pretežni del sliv posušili in da bodo cene suhim slivam nizke. Cene so nastavili kmetje res nizko in trgovci so začeli odkupovati slive od kmetov po ca din 2'50 za kg.

V „Politiki“ z dne 3. okt. t. l. pa smo čitali, da je glede cene suhih sliv uspela intervencija in da so se cene zvišale v korist proizvajalca in seveda v škodo konsumenta.

Sladkor se je pocenil za 0'50 din pri kg, kar znese 3— din mesečnega prihranka, sol se je pocenila za 1'50 din pri kg, kar znese mesečno din 3— prihranka, nasprotno se je pa podražil krompir za 100%, moka za 0'30 din pri kg, mast za din 2— do 4— din pri kg, fižol za din 2— pri kg itd. Pri tej podražitvi pa ima državni uslužbenec preko 150 din mesečno večje izdatke kot preteklo leto. Prav je, da se ščiti producent, ali tudi konsumenta odločujoči ne smejo pozabiti. Posebno državni uslužbenec nadaljnjega zvišanja cen ne bo zmožl prenesti.

Cene pšenici.

Privilegirano izvozno društvo „Prizad“ je postavilo že meseca julija ceno za novo pšenico, namreč 1'65 din za kg. Ta cena je bila 0'20 din višja kot v prejšnjem letu in to le v korist velepo-

sestnikov. „Prizad“ je nakupil na brzo roko 32.000 vagonov pšenice in pustil isto pri veleposestnikih, ker ni imel sam skladišč in silosov za deponiranje, izvoz pa je bil ustavljen radi prilik v sosednih državah.

Ker je pa „Prizad“ prenehal z nakupi pšenice po visoki, od njega postavljeni ceni, so začeli mali posestniki, ki so potrebovali denar, prodajati pšenico po nižjih cenah. S tem se je pa pojavila skrb, kaj bo, če padajo cene pšenici brez pristanka „Prizada“, katerega naloga je, da cene pšenici in sadju dviga in ne znižuje.

Da se krije eventualna zguba „Prizada“, ker je plačeval previsoke cene za pšenico, bodo nakupili drugo pšenico za prehrano prebivalstva. Veleagrarci v Banatu so pa veseli, ker so drago prodali letošnji pridelek pšenice in so pri tem imeli lep zaslužek. Konsumenti in pa prebivalci pasivnih krajev, kakor je Slovenija, bodo pa letos po zaslugi „Prizada“, ki je postavil previsoke cene, plačali za pšenico in moko nekaj milijonov več.

Letošnji pridelek vina.

Splošno je znano, da je letošnji vinski pridelek v vseh pokrajinah naše države izredno obilen in da bo tudi kvaliteta vin prav dobra. Le v Dalmaciji — tako vsaj čitamo v časopisju — bodo pridelali letos manj vina kot v preteklem letu, vendar pa bo tudi njegova kvaliteta dobra. Na

Štajerskem je rodila trta v vseh vinskih krajih prav dobro grozdje, ki je lepo dozorelo. Tu in tam slišimo sicer vesti, da imajo vinske jagode na Štajerskem vsled suše debelo kožo in da tudi ne bo toliko pridelka, kot so ga v začetku pričakovali. Glede cvička ne vedo časopisi ničesar poročati, čeprav bi nekateri radi videli, ako bi vesti o kvantiteti in kvaliteti letošnje dolenske kapljice bile neugodne, iz razloga seveda, da bi opravičevali eventualno visoko ceno letošnjega vinskega pridelka.

Še o cenah in naših prejemkih.

V zadnjem času se je ustanovila direkcija za prehrano. Njena naloga je, da nakupuje živila, kakor žito, moko, mast, fižol, olje, konzerve itd. za zalogo, ki bo namenjena za izredne primere, ki lahko nastopijo v današnjih nesigurnih časih. Posledica delovanja te nove direkcije bo brezdvomno podražitev življenjskih potrebščin. Na eni strani nakupovanje živil za zalogo, na drugi strani izvoz, to mora vplivati na tržne cene, ki se bodo tako avtomatično dvigale. K temu prihaja pa še stremljenje privilegiranega izvoznega društva „Prizada“, ki deluje že sam po svojem namenu na to, da zvišuje cene poljskim pridelkom in sadju. Da je stvar še bolj komplicirana, smo dobili pred nedavnim tudi urad, ki ima nalogo, da preprečuje visoke cene na trgu. Močnejša pa je tendenca, da se cene dvigajo.

Mi državni uslužbenci se z vedno naraščajočo draginjo ne moremo sprijazniti, in to s čisto preprostega razloga, ker ostajajo naši prejemki kljub draginji vedno isti. Nimamo urada, ki bi reguliral tržne cene v skladu z našimi plačami. Zato smo navezani na samopomoč. Mnogi si kupi-

čijo zaloge; mi tega ne zmoremo in bi tudi ne imelo smisla zalagati se s prekomernimi količinami živil in blaga. Na to smo naše člane že zadnjič opozorili. Skromne rezerve pa seveda ne morejo škodovati. Zimska zaloga najpotrebnejših živil, kakor je moka, mast, krompir, zelje itd. je vsekakor potrebna in je treba to zalogo od časa do časa spopolnjevati.

Člani naj upoštevajo tudi, da jim druga živil ne more dajati več kot za en mesec na kredit; zato naj po možnosti živila za zalogo kupujejo za gotovino.

Oči se jim odpirajo!

Železničarji, ki niso člani naše nabavljalne zadruga, preživljajo danes težke čase in so razočarani nad postopkom trgovcev, pri katerih so doslej jemali živila in robo na kredit.

Na kredit ne dajejo več ne mestni in podeželski trgovci, ker morajo tudi oni vsa živila in blago plačevati grosistom takoj ali vnaprej v gotovini.

V sedanjih razmerah se vidi zopet jasno, kaj je zadruga in kašno vrednost ima za članstvo.

Naša zadruga kreditira veliko preveč svojemu članstvu, zato ji primanjkuje gotovine, katero posebno sedaj zelo nujno potrebuje.

Članstvu priporočamo skrajno štedljivost in točno plačevanje vseh obveznosti zadrugi tako, da bode imela denar za nove nakupe, ki so cenejši, če se izvrše pravočasno in v večjih količinah tam, kjer so zaloge na razpolago in ponudo.

Tisti, ki še kupujejo pri trgovcih, bodo morda prepozno spregledali, da je zadruga železničarjem najbližja in posebno v današnjih časih neobhodno potrebna.

„Zadrugar“ izhaja mesečno 20tega in stane celoletno 24 Din, posamezna številka 3 Din. Naroča in reklamira se pri upravnem odboru N. Z. U. D. Z., Ljubljana, Masarykova cesta, kamor se pošiljajo tudi dopisi. — Odgovorni urednik: Dr. Benko Leopold, Tyrševa cesta št. 89. — Tiskali J. Blasnik nasled., Univerzitetna tiskarna in litografija, d. d. v Ljubljani. — Odgovoren L. Mikuš.

Nabavljalna zadruga uslužbencev drž. železnic, r. z. z o. z. v Ljubljani

CENTRALA: LJUBLJANA, MASARYKOVA CESTA 17 • TELEFON ŠT. 46-52 IN 46-53

PRODAJALNE

Ljubljana:

Glav. kol., Masarykova cesta 17, telefon št. 4652-3

Gor. kol., Bleiweisova cesta 35, telefon št. 4651

Maribor:

Koroški kol., Frankopanska c. 34, telefon št. 2061

Glav. kol., Aleksandrova cesta 42., telefon št. 2825

Jesenice: Prešernova, telefon št. 606

Prodajamo samo članom.

CENIK št. 10

Obračunske cene veljavne od 21. oktobra 1939 naprej.

Zadruga si pridržuje pravico, objavljene cene med mesecem znižati event. zvišati.

Na reklamacije se oziramo le takoj ob prejemu blaga.

Mlevski izdelki

Moka Ogg	kg	3·25
„ Og	„	3·25
„ št. 2	„	3·05
„ št. 5	„	2·85
„ ajdova	„	5·—
„ koruzna	„	2·—
„ „ krmilna	„	1·40
„ pšenična krmilna	„	1·70
„ ržena	„	3·—
Otrobi, pšenični debeli	„	1·70
„ „ drobni	„	1·50
Zdrob, činkvantin	„	3·25
„ koruzni	„	2·50
„ pšenični	„	4·—
Žikin zdrob ¼ kg	zav.	6·50

Testenine

Domače

Fidelini	kg	7·—
Krpice	„	7·—
Makaroni	„	7·—
Polži	„	7·—
Rezanci	„	7·—
Špageti	„	7·—
Zvezdice	„	7·—

Jalčne

Makaroni	kg	10·—
Polži	„	10·—

Jalčne v kartonih

Makaroni	kg	11·—
Špageti	„	11·—
Jajnine vseh vrst	„	17·—
A. C. „ „	„	18·—

Riž

Carolina	kg	—·—
Ia	„	11·25
Ila	„	10·—

Deželni pridelki

Čebula, domača	kg	2·75
Čebula, pražena „Cepo“	doza	6·—
Česen	kg	6·50
Fižol, prepeličar	„	4·—
„ beli	„	—·—
Grah zelen	„	11·—
Ješprenj	„	4·—
Ješprenček	„	7·—
Kaša	„	4·—
Koruzna, debela	„	1·55
„ činkvantin	„	2·25
Krompir novi	„	Dnevna cena
Leča, Ia	„	12·—
„ domača	„	5·—
Piča za kure	„	2·25
Ptičja hrana	„	8·—
Tropine, lanene mlete	„	2·60
Ječmen	„	2·20
Oves	„	2·20
Proso	„	2·55
Pšenica	„	2·10
Slive suhe bosanske	„	7·50
Zelje kislo	„	3·—
„ „ v sodčkih	„	—·—
Btto-Netto	„	2·75

Sadje južno, sušeno in sveže

Rozine, Ia	kg	14·—
Rozine, Ila	„	12·—

Fige v vencih	kg	7·50
Jabolka	„	2·50
Kostanj	„	Dnevna cena
Lešniki, tolčeni	„	43·—
Limone	kom.	—·90
Mak plavi	kg	17·—
Mandeljni, Ia	„	52·—
Rožiči, celi	„	6·—
Rožičeva moka	„	6·—

Sladkor

Kocke	kg	15·—
Sipa, drobna	„	13·50
„ debela	„	13·60
V prahu	„	15·25
Bonboni	„	25·—
„ Fourres, Ia	„	40·—
Bonboniere	kom.	po izb.
Kandis	kg	26·—
Margo slad	„	44·—
Šumeča limonada	kom.	1·—

Sol

Fina	kg	4·—
Morska	„	2·75

Kava

Perl	kg	77·—
Portoriko	„	85·—

Surova, Ia	kg	74.—
„ Ila	„	66.—
Viktoria	„	63.—
Žgana	„	87.—
„ Rio	„	77.—
„ Special	„	99.—
Hag, mali	zav.	14.—
„ veliki	„	27.—

Žitna kava

Ječmenova, slajena, za-		
družna	kg	11.—
Ječmenova, zadružna . .	„	7.50
Ržena, slajena, zadružna	„	12.—
Dr. Pirčeva	„	12.50
Kneipp	„	13.50
Perola	„	13.50
Proja	„	9.—
Žika	„	13.—

Ostale kavine primesi

Cikorija Franck à ½ kg	kg	18.50
„ Franck à ¼ kg	„	19.50
„ Favorit à ½ kg	„	16.—
„ kolinska à ½ kg	„	18.50
„ kolinska à ¼ kg	„	19.—
Enrilo	„	21.—
Figova kava	„	23.—
Redilna kava	„	21.—

Mast

Mast Ia	kg	21.—
„ v dozah	doza	110.—
Ceres bel	kg	25.—
„ rumen	„	25.—
Čajno maslo Ia gorenjsko	„	36.—
„ „ štajersko	„	32.—
Kuhano maslo	„	32.—

Mesni izdelki

Carsko meso	kg	21.—
Hrenovke	kom.	2.—
Jezik, goveji	kg	24.—
„ svinjski	„	24.—
Kare brez kože	„	23.—
Krače	„	13.50
Kranjske klobase	„	3.50

Meso, prekajeno, vratina	kg	21.—
Prsni vršci	„	17.—
Reberca, brez kože . . .	„	19.—
Salama, krakovska . . .	„	24.—
„ letna	„	21.—
„ milanska	„	58.—
„ mortadela	„	25.—
„ navadna	„	12.—
„ ogrska	„	58.—
„ pariška	„	22.—
„ posebna	„	22.—
„ tirolska	„	22.—
Slanina, hamburška . . .	„	23.—
„ krušna	„	21.—
„ papricirana	„	22.—
„ prekajena, deb.	„	22.—
„ soljena	„	20.—
„ tirolska	„	23.—
Svinjske glave, brez kosti	„	14.—
Svinjski parklji	„	8.—
Šunka, domača, kuhana . .	„	45.—
„ praška	„	24.—
„ zvitá	„	23.—

Ribe — pastete

Sardele, očiščene, v olju	„	—75
Sard. obr. s kaper., mala	doza	4.50
„ „ „ „ velika	„	7.50
Sardine	„	7.50
„	„	6.—
„	„	5.—
„	„	2.75
„	kom.	1.25
Pašteta, jetrna	doza	5.25
„ sardelna	„	6.—
Guljaž, goveji	„	7.—
Vampi	„	6.50

Delikatese

Citronat	kg	100.—
Naš čaj	zav.	6.—
Čaj v dozah	vel. doza	30.—
„ „ „	mal. „	17.—
„ „ zavitkih	zav.	4.—
„ „ „	„	8.—
„ „ „	„	9.50

Čaj v zavitkih	zav.	18.—
„ brazilski „Mate“ . . .	„	3.50
„ odprti	kg	160.—
Čokolada à ¼ kg	tabl.	10.—
„ „ 1/10 „	„	4.50
„ „ 1/20 „	„	2.50
„ z lešniki	kom.	1.—
„ „ 1/10 kg	tabl.	6.50
„ „ 1/5 „	„	12.—
„ mlečna 1/14 kg	„	5.—
„ „ 1/7 „	„	10.—
Drobtine	kg	6.—
Gorčica	„	17.—
„	koz.	6.50
Jajca, štajerska, dnevna		
cena		

Na progo jih ne moremo pošiljati.

Guljaž ekstrakt	zav.	3.50
Juhan, mali	stekl.	9.50
„ veliki	„	20.—
„ na drobno	dkg	1.30
Kaaba, redilna kava čok.		
okusa	vel. zav.	14.—
Kaaba, redilna kava čok.		
okusa	mal. „	7.—
Kakao, holandski	kg	56.—
„ I	„	40.—
Kaprne	„	55.—
Keksi v zavitkih	zav.	6.—
„ „ „ à 1 kg	„	18.—
„ na drobno	kg	18.—
„ v pločev. dozah	doza	24.—
Kruh črn in bel	štruca	2.—
Kumarce, kozarec	38.— do 70.—	
Kvas	kg	38.—
Maggi, mali	stekl.	11.—
„ srednji	„	18.—
„ veliki	„	28.—
„ na drobno	dkg	1.50
„ kocke	kom.	1.—
Marmelada, jabolčna . . .	kg	19.—
„ „ doza		
à 1 kg	„	20.—
Marmelada, marelna . . .	„	29.—
„ „ doza		
à 1 kg	„	30.—
Med, cvetlični	„	18.—
„ ajdov	„	17.50
„ cvetlični, mali koz. kom.		11.50
„ „ vel. „	„	22.—
„ „ mali lonč.	„	1.50
„ „ sred. „	„	4.—
„ „ vel. „	„	7.—
Desert šnite	„	1.—
Napolitanke, dolge	„	1.—
„ „	zav.	15.—
Oblati	„	15.—
Otroški piškoti	„	15.—

Prihajajte v prodajalno v odrejenem terminu, pa boste dobro in hitro postreženi. Embalažo pošiljajte pravočasno.

Ovomaltine, mala . . . doza	10:50
„ srednja . . . „	24—
„ velika . . . „	43—
Paradižniki, $\frac{1}{5}$ kg . . . „	4:50
„ $\frac{1}{2}$ „ . . . „	10—
„ 1 „ . . . „	19—
Sir, Jason kom.	1:25
„ „ škatl.	7—
„ emendolski, la . . . kg	27—
„ Parmezan „	75—
„ stiški „	26—
„ trapistovski „	20—
„ edamski „	26—
Soda, jedilna „	20—

Pudingi in pecilni praški

Citronin prašek za puding zav.	2:50
Čokoladna krema . . . „	3:50
Čokoladni prašek za puding „	2:80
Malinov prašek za puding „	2:50
Mandelnov prašek za puding „	2:50
Pecilni prašek „	1—
Pripomoček za vkuhanje „	2—
Rumenilo „	1—
Vanilijeva krema „	3—
Vanilijin prašek za puding „	2:50
Vanilijin sladkor „	1—
Zmes za šartelj „	12—

Dišave

Cimet, cel in zmlet . . . zav.	3—
Ingver „	3—
Janež „	2:50
Kamilce kg	34—
Klinčki (žbice), celi in zmleti zav.	2:50
Korjander „	2:50
Kumna „	2:50
Lavorjevo listje „	1—
„ zrnje „	1—
Majaron kg	65—
Muškatov cvet zav.	3—
Muškatovi orehi kom.	—75
Paprika, huda zav.	3—
„ sladka „	3—
Piment, cel in zmlet . . . „	2:50
Poper, „ „ „ „ „ „	3—
Vanilija v šibkah velika kom.	3:50
Žafran zav.	1—

Tekočine

Kis za vlaganje l	4—
„ nav., dvojno močni . . . „	3:50
„ vinski „	5—
Olje, bučno „	14—
„ italijansko „	20—

„ namizno l	15—
„ olivno „	18—
„ „ la „Medicinal“ . . . „	22—
Francosko žganje, mala stekl.	10—
„ „ srednja „	24—
„ „ velika „	48—
Brandy, à 0'17 l „	—
„ „ 0'35 l „	28—
„ „ 0'70 l „	46—
Liker, Balkan, grenki . . . l	42—
„ „ sladki „	42—
„ Pelinkovec „	37—
„ razni „	38—
Rum la, à $\frac{1}{2}$ l stekl.	34—
„ la, „ 1 l „	58—
„ Ila, „ $\frac{1}{2}$ l „	24—
Esenca za liker „	5—
Rumova esenca „	8—
Žganje, borovničar, à $\frac{1}{2}$ l	24—
„ brinjevec, „ $\frac{1}{2}$ l	21—
„ hruševac, „ $\frac{1}{2}$ l	21—
„ slivovka, „ $\frac{1}{2}$ l	19:50
„ tropinovec, „ $\frac{1}{2}$ l	21—
Vino, belo, štajersko . . . l	12—
„ Muškat. Silvanec . . . „	14—
„ Hamburger „	14—
„ Župsko, črno „	12—
„ cviček „	10—
„ belo, dalmatinsko . . . „	—
„ Opolo „	—
„ Prošek „	26—
„ Vermut „	30—
Malinovec, à $\frac{1}{2}$ l stekl.	14—
„ odprti kg	18—
Radenska voda $\frac{14}{10}$ l . . . stekl.	7—
„ „ $\frac{1}{2}$ l „	3:50
Rogaška voda $\frac{14}{10}$ l . . . „	7—
„ „ Donati 1 l „	6:50
Grenka voda Fr. Jožefova . . . „	11—

Potrebščine za perilo

Mila

Hubertus, sivo kg	10:50
„ navadno „	12—
„ terpentin „	14—
Merima „	13—
Sunlight zav.	2—
Schicht, navadno kg	13—
„ terpentin „	14:25
Zlatorog, navadno „	12:50
„ terpentin „	14:25

Pralni praški

„Ena“, milne luske . . . kg	40—
„Henko“ soda zav.	2:50
Lux „	4:50
Perion „	4:50
Persil „	5—
Radiön „	5:25
Snežinka „	4:50

Ženska hvala zav.	2:50
Radost peric „	2:50
Teksil „	2:50

Druge potrebščine

Soda za pranje kg	2:25
Lug „	3:75
Boraks zav.	2:50
„ carski škatl.	5:75
Škrob rižev „	5—
„ „ zav.	1:50
Plavilo v kockah „	2:50
Plavilni papir „	1:50
Pralni stroji, leseni, mali kom.	13—
„ „ „ vel. „	14—
Pralni stroji, pločev. mali „	15—
„ „ „ vel. „	17—
Vrvi za perilo . . . 15 m	Cene po kvaliteti
„ „ „ . . . 20 m	
„ „ „ . . . 25 m	
„ „ „ . . . 30 m	
„ „ „ . . . 35 m	
„ „ „ . . . 40 m	}
Obešalniki za sušenje perila kom.	
Ščipalka za perilo „	20—
	—25

Toaletni predmeti

Milo, Bobi malo kom.	2—
„ „ veliko „	4—
„ Favorit „	8—
„ 7 cvetlic „	7:50
„ Glicerín „	5, 9
„ kopalno . . . vel. „	12—
„ kopalno . . . mal. „	7:50
„ Karbol „	4—
„ mandeljnov „	6:50
„ Marija „	10—
„ Olivia mali „	4:50
„ „ vel. „	7—
„ domače „	4:50
„ Osiris „	6—
„ otroško „	8—
„ za roke „	4:50
„ Speick „	8—
„ za britje la „	8—
„ „ „ Ila tuba	2:50
Cimean „	6:50
Chlorodont „	6:50
Doromat „	8:50
Kalodont mala „	6:50
„ vel. „	12—
Odol mala stekl.	22—
„ sred. „	35—
„ vel. „	65—
Olje, orehovo, pristno . . . „	8—
Olje za sončenje in ma- sažo „	6—
Ustna voda Cimean . . . „	18—
Kolonska voda . . . mala „	13—
„ „ . . . vel. „	24—

Esenca za kolonsko vodo	stekl.	16.—
Krema za kožo Cimean	doza	10.—
Krema za kožo Elida	nočna tuba	13.—
Krema za kožo Elida	dnevna	12.—
Nivea krema	doza	10.—
Uran	"	10.—
Parfum	stekl.	16.—
Puder Elida	škatl.	10.—
Vazelin	doza	6.—
Šampon	zav.	3.—

Potrebščine za čevlje

Krema, črna	mal. škatl.	5.—
"	sred.	6.—
"	vel.	12.—
"	rjava	5.—
"	rumena	5.—
"	bela	5.—
"	sortirana	3.—
Mast za čevlje, črna	"	4.—
"	rjava	zav. 4.—
Belin	"	2.—
Olje za mazanje podplato	stekl.	8.—
Krtače za blato	kom.	4.—
"	mazanje	1.50
"	svetlenje	12.—
Vezalke, črne, kratke	par	1.25
"	srednje	1.50
"	dolge	1.75
"	rjave, kratke	1.25
"	srednje	1.50
"	dolge	1.75
"	usnjene, črne	2.—
"	rjave	2.—

Razno

Brusači	kom.	13.—
Celofan, papir	zav.	2.50
Čistilo za parkete	mal. doza	10.—
"	vel.	20.—
Črnilo	stekl.	3.—
Flit	mal. doza	16.—
"	vel.	29.—
"	s škropilko	kart. 51.—
"	škropilka	kom. 22.—
Grafit	"	—50
Hobby, prašek	zav.	4.—
Kadilo	kg	30.—
Kolofonija	"	8.50
Kladiva za meso	kom.	12.—
Kolesa moška, kromirana	1150- do 1450-	
"	damska, kromir.	1150- do 1550-
"	moška, poniklj.	kom. 1200-
Plašči za kolesa	"	60.—
Zračnice za kolesa	"	16.—
Likalit	zav.	3.—

Krtače za obleko	kom.	16.—
"	parkete	27.—
Krtače za ribanje	"	4.—
"	la	5.—
Krtače za roke	"	2.50
"	roke, dvostr.	5.—
"	zobe, male	8.—
"	velike	12.—
„Mali sadjar“	knjiga	5.—
„Mali vrtnar“	"	5.—
Metle, male	kom.	7.—
"	velike	11.—
Metlice, otroške	"	5.50
"	za obleko	6.—
"	posodo	1.50
Morska trava Ia	kg	4.—
Muholovci	kom.	—75
Nagrobne lučke	kart.	11.—
"	v keram.	
lončkih	kom.	3.75
Nočne lučke	škatl.	1.75
Obešalniki, mali	kom.	2.50
Olje za šivalne stroje	stekl.	4.—
Omela, bombažna	kom.	32.—
"	mala	12.—
"	za parkete	24.—
Omelčka za čiščenje ste-		
klenic	7.50 do 15-	
Pasta za peči	škatl.	3.—
Peharji, srednji	kom.	4.—
"	veliki	4.50
Peresniki	"	2.—
Pergament papir	pola	1.—
Pesek za email posodo	zav.	1.—
"	"	1.50
"	"	2.—
"	alum.	2.50
Pile, trioglate srednje	kom.	5.—
"	velike	5.50
"	plošnate, male	9.50
"	srednje	11.—
"	velike	13.—
Platn. vreč. za ca 8 kg	"	5.—
"	15 kg	8.—
"	25 kg	11.50
"	45 kg	16.50
Prašek za čiščenje zlata		
in srebra	zav.	3.25
Prazne pušice	kom.	5, 10
Predpražniki Ia	16- do 49-	
"	Ila	kom. 10.—
"	IIla (slama)	" 4.—
Prijatelj gospodinj (za		
štedilnik)	"	110.—
Rahljači, brez ročaja	"	12.—
"	z ročajem	15.—
Semena zelenjadna	zav.	1.—
Sidol	kom.	5.50
Svitol	"	4.80
Sita patent	"	20.—
Snažilne gobice za po-		
sodo	"	1.50

Solnice, lesene	kom.	9.—
Stručnice, male	"	6.—
"	velike	8.—
"	srednje	7.—
Sukanec, bel, črn		
št. 10—12	valj.	4.50
Sukanec, bel, črn		
št. 16—36	"	3.50
"	40—60	2.75
Sveče, dolge	zav.	8.50
"	kom.	1.50
"	kratke	zav. 8.50
"	kom.	1.—
"	božične	zav. 5.75
Svinčniki, navadni	kom.	1.50
"	tintni	3.50
Šivanke	zav.	1.50
Šmirkovo platno, belo	pola	1.50
"	sivo	2.—
Sparklet steklenice	kom.	150.—
"	patroni, polni	4.50
"	prazni	2.50
Sted Regulator obroči:		
160—220 mm	"	60.—
230—240	"	75.—
Sted Regulator plošče:		
18×12 col	"	115.—
21×12	"	120.—
Tepači, mali	"	8.—
"	srednji	13.—
"	veliki	18.—
Umetno gnojilo	kg	2.—
Vim	zav.	2.50
Vžigalice	"	10.—
"	škatl.	1.—
Zobotrebci	zvez.	—25
Jedilni pribor, navadni,		
alpaka in kromiran	Po izbiri	

Kurivo

Drva, bukova, cela	Po dnevni ceni
"	
"	
Premog, trboveljski, kosovec	Po dnevni ceni
Dovoz se pri kurivu posebej zaračuna.	

Velika izbira manufakture, perila, nogavic, rokavic, galanterijskega blaga, dežnikov, klobukov in preprog. Emajlirana kuhinjska posoda, vse vrste porcelana, stekla, žarnice itd.

Naša prodajalna na Jesenicah prodaja poleg špecerije tudi vse galanterijsko blago.

Naprošamo člane, da prilagajo k naročilu platnene vrečice za vse drobno blago. Vrečice lahko dobite v vseh naših prodajalnah po nizki ceni.

Svetujemo, da hranite vse mlevske izdelke odprte na zračnem in hladnem prostoru.